Массо а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дењ ● ШИНАРА, 28 АВГУСТ, 1979 ШУ ● № 163 (8078). ● Мах 2 кепиг.

БАРХІ БЕТТА ПЛАН ТІЕХКХОАЧАШЪЯЬЙ

Иттлагіа пятилетка диъ-лагіча шера хІара бетта плани тІанйца социалистически декхараши тІехкхоачашдеш хьабоагІа Грозненски ацетонови завода болхлой. ХІинамехьа валови продукци арахецарея из мьлхала йиххарен бархІ бетта план тІехкхоачашъяьй цар. Пачхьалкхен планал совгІа арахецаргьл 780 эзар сом мах боля тайп-тайпара продукци.

Къаьстта дика иъа а хьегаш, халданза социалистически ляхе хьалха латташ хиларца белгалъьянна я Кухаренко Александр Александровича кулгалдеча «В-12» яха витоминаш арахецача цеха коллективи Мурашева Марин Ивановна керте латтача препаратий цеха коллективи. Пачхьалкхен планал совгІа арахецача продукцех дукхагІьар цар кийчъеш я.

* * *

«ТІехьабусараш боацаш бе болхІ» яхача ростовчаний инициативагІа ларжача социалистически ляхе къаьстта дика аьттув болхаш къахьегаш ба «Промавтоматика» цІи йолча производственни объединене Грозненски опытни заводи болхлой. Пачхьалкхен плани тІанйца социалистически декхараши толамца кхоачаши тІехкхоачаши ца деш цхьанниа, цех, участок, смена, бригада яц уккхаза.

Доахача къахьегама толамашка диллача къаьстта бо-кате хиниад завода болхлошта пятилетка диъалагІа шу. Продукци маьхала ихкхара бархІ бетта план ханал дуккха хьалха кхоачиш а ю. ХІана сентябра шоллагІча ах бетта четах продукци маьхала болихаш ба уж. Ер бутт боалехьа пачхьалкхен планал совгІа цар маьхалйоккхаргьл біеь эзар сома маьха товарни продукци. БархІ бетта задацел совгІа арахецаргьл итташ эзараш сомий маьха валови продукци.

Планал совгІа продукци маьхала ихкхарех бийлал, электроэнерги, металл, кхыйола материалаш кхоярах, арахецача продукцега діабода мах дикка лохбарах укх шера планал совгІа пачхьалкхена 309 эзар сом пайда баьб.

Предприятерча цехаштеи участкаштеи юкъе ларжача социалистически ляхе хадданза хьалха латташ хьайбагІа Коновалов Михаил Александрович керте латтача электронно-монтажни участка коллектив Дубровин Александр Андреевич кулгалдеча гальванически участка болхлойи. Цар эгара хьалха кхоачашъяьй бархІ бетта план.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Шерра социалистически ляхь а йоаржаль къахьегаш ба Грозненски швейни производствени объединенена чуйоагІача № 2 йолча цеха болхлой. Ерригача объединене гІолла эгара хьалха ба уж хІанз.

Цеха коллектив 16 августе кхоачашъяьй пачхьалкхен бархІ бетта план. Планал совгІа таханарча денга цар арахийцай 16,5 эзар сома маьха продукци.

«ХІара балха денна — дикала Знак!» яхача девизагІа къахьегача коллектив денгара денга лакхъю шоаш тегача хІамай дикал, рекламацеши замечанеши шІенкъяь дІайоалаш латт цу цехе.

Болх барга хьежжа я цар къахьегама овсарле а. Из лакхъяра бархІ бетта план 105 процент кхоачашъяьй коллектив.

Объединене цехашца меттел шоайла а яхь лелаю коллективе членаша. Цу яхье тІехдикача хьокхамашца белгалбаьннарех ба швея-мотористаш Мураша Алла, Останенко Нина, Петросян Эмма, Жданова Анна, Блабова Таня, иштта кхыбараш.

Ж. АУШЕВА.

ДОАКЪАР ІАЛАШДАРА МЕСЯЧНИК

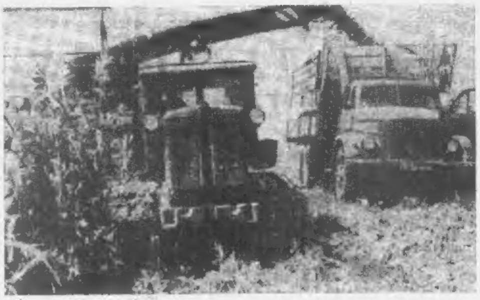

Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозо сатессача тІоне малх чубеззалца силос хьаькІай хьокхаш боахк механизатораш. 350 гектара тІара хьеккаьча-рех 7430 тонн моша силос хьаькхай. Комбайнераштa юкъе белгалбаьнаб Н. Гривенко. А. Вашенко. А. Зубарев.

Дика къахьегаш ва тракторист И. Сальников и. Цо ший Т-150 яхача тракторапа дІайихьай 571 тонн силос. Йззамо хьинаре къахьегаш ба шофераш В. Назаров, С.-А. Гунаев.

СУРТАШ ТІА: 1. Тракторист А. Вашенко (аьрдехьа), шофер И. Назаров. 2. Силос хьокхаш боахк.

Э. ТОЛМАЧЕВА суртий.

ІАНО ЖОП ДЕХАРГДА

РЕЙД

Укх шера чоагІа йоккъал хилар бахьан долаш къаьстта низкъалча хьалхашка доакъараш ІалашдеІ дезаш ба республика цхьанцхьайолча районашкарча боахамий кхаш лелалораш. Царех я МагІалбика район а.

Мишта лел ия доархІаше декхар кхоачашделга МагІалбика района совхоашца?

Эгара хьалха тхо да «Ингушский» совхоза доакъараш Іалошдераш болча. Сихонна доахан латтача ферме силос дІайоллаш ба совхоза механизатораш. Иъ комбайн я укхаза мошача доакъара хьожкІаш хьокхаш. Овсаре болх беш я Гандалоев Муссай, Алероев Японкий. Коригов ІиІсай агрегаташ. 300—400 тонн моша хьажкІаш хьокх цар хІара дийнахьа юкъера лаьркІача. Иттaш машинаш я моша доакъар ферме хьаккухьаш. Цхьан кІирагІа кхо эзар гаргга тонн силос дІаллай механизаторша.

— Кхы а дикагІа дІагІоргбар тха болх цхьацца дола хьовзамаш ца хуларе, — йоах шофера Коригов Вахьаудина. — Комбайнаш йохаш сенна латта дезаш хул. Солхан ши комбайн лаьттай сеца. Из бахьан долаш хьалха 10 рейс еш хиннача делккъелин ши рейс мара янзар оаха.

Районерча боахаманта юкъе эгара дукхагІа йол пияха вІаштІехьдаьннад совхоза укх шера. Укхаза Іалашъяьй из 473 тонн. ХІаьта цох дукхагІьар Іай доахани жайн латтаргдолча моттигашка дІа а оттаяьй. ПланагІа лаьркІа йолчох 41 процент йол яькхай укхаза хІанзалехьа, ерригача районе 24 процент мара Іалашъяь йоацача.

Цхьабакъда, цІенхаштта кхоачамбоацар да фермашкен ка латтачен дІаоттадаь доакъараш лаьркІа а лаьркІа яктаех хьайбаш лелалорашка дІа Іа делар.

Цхьадолча даьхе дикал лоъа йолаш а дя совхозо кийчдаь гІожа доакъар. ЦаІ аьлен цаІ чани — ши аргІа да Автумов Алмака леладужа латтача дІаоттадаь.

— Чаьм мегаргдолаш да, — йоах Алмена. — Цхьабакъда, йол Іалаьхато во а. ЧІегІаш мара кхы хІама дац. Лоацча аьлча, аз йол я аьнна кулг а ядда хьоацаргйолаш яц из...

Гектара во болх беш я укх шера «Ингушский» совхозера баьций хьоар доакхта установка. ПланагІа 150 тонн дакъха дезаш хиннача, 72 тонн мара дахкхадаш укхаза. ХІаьта укх тІехьарча цхьон бетта кІалла болх а ца беш латт из. Бун яц ялаш. Установкана гоннахьа лайда ца энаш бокъа а бенна уза городерча предприятеша совхоза кийчбаь ара.

Къаьстта эсала лел доакъараш Іалашдара гІулакх М. Горьке цІерагІча совхозе. Укхана ферме Іа доакхаш хургда 417 бежан, царех 117 укх шера доаладаь племенной шинараш а долаш. Таханалие аьла цхьа грамм яц дукхаза кийчъяь, плен 200 тонн йолча, яц сенаж а. Бакъда, 660 тонн ча да кхашне аргІаш даь вІашкетехь, план 864 тонн йолаш. Хьанз силос дІайоллаш ба совхоза механизатораш. Силоса хьажкІаш хьокхаш я яхьа агрегат. План 2500 тонн йолча 1140 тонн силос дІаслляй боахаме.

Совхозе 133 гектара тІа дуккхача хана дегІаухха баьцаш дІайийна культурни даьтІенаш я. Совхоа цара тІера а иштта кхы доакъара дІайийнача баьцех а совхозо ІалашъяьІр 80 тонн йоли 600 тонн сенажи. Цхьабакъда укх шера алхха аьхки доахан доакхадара совгІа кхы пайда ийцабаш совхозо цу даьтІенех а, иштта доакъара 80 гектара тІа дІабийначи кенах а. 20 гектара тІа хизнача суданках а. Ханнахьа хий а детташ культурни даьтІенашта лерттІа Іу нел даьдаларе, укх шена йоккъал лаьттаяле я, дукха дикагІа хила йиш яр боахаме доакъараш Іалашдарa тьокхаман.

Иштта эсала латт юкъарча хьайбашта гІожен хоашeн доакъараш Іалашдара гІулакх «Малгобенский» совхозе а. 220 тонн мара яц тахханалца укхаза кийчъяь йол, шера планагІа Іалашъе езаш хиначох — 28 процент. План эзар тонн йолча 492 тонн мара дац ча а. 300 тонн дІайолла езаш хиначa цхьанкха тонн сенаж дІаслляц.

Цхьабакъда, Іалашдеь доакъараш ца дойтара дикагІа йоакхо ю укхаза. Дерригa доакъараш лаьркІа а лаьркІа яктаех белхтохамеча кахага дІаденнад. Доахан кхоабача ферме латт цхьа аргІа йолли ши аргІа чан, 65 тонн я йол. хІаьта ча — 160 тонн. АргІаех йохкача бийркашка хьежача тІуш да из.

Хьаккарч лелача ферма кор латт 126 тонн хулаш тоацарах кийтъяьча дьзадиъ аргІа. Царех а йоакх бийркаш, хІарапе мел доалла гойташ. Из гІулакх вІаштІехьдаьккхар ва совхоза кхаш леладеча отделене агроном І. Эрсинов.

— Іаьсийн дахна доладенна кхайн кхабера кийчъяь я ер, — йоах совхоза директора Долтмурзиев Муса. — Фермене ши лаьттачен дІа а бизьа дІаоттае транспорт ца тоъар бахьан долаш хІанзарчоа укхаза дІаоттаяьй оаха ер, хаьхошка лора а ийташ. Кхашкарча балхех кІезанга мукъадаьлча дІахьоргьл оаха.

100 тонн баьца хьоар кийчде дезаш яр укх шера совхоз. Цох цхьа килограмм а кийчъяьяц. Дерригача аьхки болх ца беш лаьттай баьций хьоар доаккха установка. Болх беш яц из хІанз а. «Буц яц хилар бахьан долаш болх ца беш латт установка», яхаш бехказа боала гІерт совхоза кулгалхой. Из хара долга гойтаж я йувна юкхе эиза даккхалца ца хьокхаш лоаттаь хилар бахьан долаш сона чІегІаш йола лацерна.

Ледара лел совхозе доаханна силос кийчъяраe болх а. 930 тонн мара яц Іалашъяь силос. ХІаьта планагІа дІайолла езар 2500 тонн я. Цхьа комбайн мара яц болх беш. Из а еха латтар тхо укхаза хиннача дийнахьа цхьайтта сахьат лаьппача хана.

— ІуйрІйна воргІ сахьат даьтча деза комбайн лелаеча трактора свеnка ен лаьттар со, — дувц ревза йоаш Алероев Вахас. — ХІанз мара йистеваьнaвац со.

ЧІоагІа эсала лел доакъараш Іалашдара балхаш «Советский» совхозе а. 150 тонн мара яц хІанззалца кийчъяь йол. Боахама эшачох пхелагІа дакъа мара хилац из. ВІалла а сенаж кийчъяьяц план 300 тонн йолча. Цхьабакъда, ча Іалашдара план кхоачашъяьй укхаза. Дика да дукхагІдоза доакъараш хьайбаш Іа доакхаргдолча моттигашка дІатІа а эза дІаоттаде вІаштІехьдалар а. Еррига Іалашъяь йоле 60—65 процент чан доахани жайн латтача дІагІаьза баьнаб совхозе.

ЧІоагІа эсала лел совхозе моша доакъараш Іалашделга. Ши-кІира совгІа ха а совхозе силос дІайолла бовабенна. Цхьабакъда, таханалца дІаслляр 250 тонн мара яц, лерттІа Іай доахан кхабара эшар 3500 тонн йолча. Совхозе йолаш йолча шин комбайнах цаІ мара яц болх беш. Районе эгара логаІа ба укхаза силоса дІайийначa хьажкІай хьунаьм а. План 140 центнер йолча 35 центнер мара хьажкІай моша гІадам балац цхьан гектара тІара. ПланагІа лаьркІачох их силос дІайоллал а хилац силоса дІайийна хьажкІаш. ХІаьта укхаза Іай кхаба дезаш 700 бежан, 1800 устагІа ба.

— Йоккъал латтар бахьан долаш чІоагІа во хиннай тха укх шера доакъара дІайийна культураш, — дувц совхоза корттерча агронома Гандалоев Хамаша.

Хий дуллаш дац совхозе лаьтташ. 440 гектара тІа шоллагІа дІайийнай оаха доакъара лаьркІа культураш. Царна юкъе я 198 гектар хьажкІаш. 124 гектар борц. 78 гектара тІа кІен. Уж еррига культураш дика тІаьнна дегІайоагІаш латт. План кхоачашъе вІаштІехьа ца доале а, цар новкъостал дергда дикка кхы тІа гІожа а моша а доакъараш Іалашде.

Тхо хиннача цхьанна а совхозе гуш дацар республике доакъар кийчдара шоллагІа месячник дІахьош хилар хьахьокхаш е лозунг а е плакат а. Юрташка баха нах, городерча промышленни, кхыча организацей болхлой кхы тІа а доакъар Іалашде новкъостал дара оарцеІбахаре деш дукха хІама дац. ХІаьта хьалха, июне месячник йолча хана, городерча хІара предприяте, организацей коллективаша доакъараш Іалашдеча де дезаргаш белгал а даьха гІулакх дир. Цу хана йол кийчъе совхоашта дика новкъостал дир МагІалбикерча мехкдаьттахоша, газ чакхйоахараша, кхы цхьацца йолча болхлой коллективаша. Цхьа біаь совгІа тонн йол яьккхар шир «Ингушский», «Малгобенский», «Кавказ» совхозашта.

Ерригача районе шера планагІа Іалашде дезачох таханалца кийчдаь доакъараш хилац лаьркІачох йол — 25 процент, ча — 67 процент, сенаж — 24 процент, силос — 27 процент, баьций хьоар 55 процент мара. Цо гойт МагІалбике мел ира латт Іай хьайбаш кхаба доакъараш кийчдара гІулакх.

Цу -деша шенхаштта йоакхо е эза боахамий кулгалхоша, партийни организацеша. Ма могга сихагІа оарцеІбаха беза совхоший болхлой, юрташка баха нах, городера беррига къахьегамхой доакъар дукхагІа Іалашдара йолаш мел йолча торо нег бизза пайда эцаш.

Я. ФАРГИЕВ, «Ингушский» совхоза юрист-консульт; **М. АЛБАКОВ**, МагІалбикерча «Ленина байрах» газета болхло; **М. ЧЕРБИЖЕВ**, «Сердало» газета штате воаце корреспондент; **А. ХАРСИЕВ**, «Сердало» газета соб. корр.

ДОАКЪАР ІАЛАШДАРА МЕСЯЧНИКА ЗАДАНИ КХОАЧАШЪЯР

(Пхийтта дийнахьа проценташ).

Районаш	Йол	Силос	Баьций хьоар
Ачхой - Мартановски	23	50	14
Веденски	63	37	—
Грозненски	42	47	61
Гудермесски	28	86	13
Малгобекски	10	27	10
Надтеречни	10	36	15
Назрановски	10	50	15
Наурски	8	35	34
Ножай-Юртовски	45	30	—
Советски	16	40	3
Сунженски	23	54	13
Урус-Мартановски	30	54	4
Шалински	30	53	—
Шелковской	29	66	85
Республике гІолла	26	45	47

НОВКЪОСТАЛ БЕ-БЕ ХУЛ

Массала сана дика баьцадаараш кхедаьд Сунженски района «Победа» яхача колхозе. Укх шера болабеннаб уккхаза баьцадаарий ги кийчде а. Цу гІулакхах тІехьагІа фу хургда ала хала да, дукхача культурай ги хІинагІул тІехьагІа чуэца дезаш да. ХІаьта а хьалха баьккхача кортІадаут тхо. ПланагІа лийрхІачул кхоха дукхагІа чуийцад хоарсамий ги. Иштта дана хиннад чу а яйца хІанз докъалуш латта кха, болгарски сибаза ги. ДукхагІа йолча культурай ги укх деношка цхьатарра кхаьча даргда, бакъда, из тхоай ницкъах чуэца могаргдац тхона. Цигача чІоагІа гІо-новкъостал еш баьцадаараш лелалеча.

Цхьа колхоза баьцадаараш лелалечарва новкъостала баьхкар тха районера ремонтно-гІишлошьеча управленера болхлой. Уж бахкара чІоагІа гІадаха сибаза чура ги хьаьнихка аьлар царга. Новкъостала баьккараш ревза хилазар цу балха. Цар аьлар шоаш помидораш чуэца баьхкаб, хІаьта шІадолхаш шишка велар бизза помидораш а яха еза тхона. Цу тайпара «новкъостал» колхоза эшаш дацар. Из дІаваьлча хьаьший кІал а баха доалаха уллача кхьоалагІча бригадa бахар. Цигача а царна хетар хало ер. Цу тайпаре «шефаш» колхоза эшаш дац.

Шоаш бокъонца колхоза новкъостал де бахкалга хьахийтар «Чечингстройтранс» горжилуправлене болхлоша. КхоалагІа бутт ба шоллагІча бригаде цар хІара денна болх бу. МоллагІча балха уж дІахьожабича шоашта тІадиллар цІена чакхдоакх цар. Болх массане дика бу хІаьта а царна юкъера къаьстта дика къахьегаш болчара цІи яьккха безам боагІа. Хьалхалаттачарех ба «Чечингстройстранссета» М. А. Суганова, Л. Д. Беликова, М. Н. Мельникова, П. П. Хоперская, горжилуправленера Н. А. Межидова, М. Д. Давыдова, кхыбараш.

Тха халонаш кхета а еш, городера тхона новкъостал де баьхкача нахаа дег тІера баркал ала лов сона.

Э. ТОЛМАЧЕВ.

СОВЕТИЙ МЕХКА ГІОЛЛА

● МАРЫ. Комсаш чуэца йолаяьй Туркмене къулбехьарча районашка. Республике йоккхагІьарех йолча Санды - Качински чхьагІара заводо чакхъяха хьачуийцай эгара хьалхара комсаш. ДІаьхача дІайхача ахкано а кхоачамболлаш йолча тІоадало а новкъостал ду марыйски комсаш лелаераштa хІара шера гектара тІара 150 центнерал кІезигагІа йоацаш комсаш яхара. Укх шера лаьркІад 9 эзар тонн гаргга комсаш яха.

● ВЛАДИВОСТОК. Эрсай а советски а композиторий, йовзаш йолча ансамблей, хорий, илланчархой керда произведенеш дІайовзийтай кхашкен фермашкен къахьегаш болча наха Покровка яхача форда йисте уллача юртарча культура ЦІагІа вІашагІъелла «Фонограф» яхача дискоклубо. Клуба шийн совет а. Цо программа кийчъю. ХІара занятe алхха музыкальни хинна ца Іеш литературни а оагІонаш хьахьокх цо. Дискотеке дІалаьлча ашарашка ладуегІ кхашкарча станашка делкъийта перерыв йолча хана. ХІанз дискоклубаш болх беш я Приморьерча тхьо совгІа йолча юртарча культура цІеношка.

● ДЖИЗАК. Узбекистана Джизакски областа телефонни сете болх бе йолаялийтай итт эзар номер йола абонент. Укхаза болх бе йолаялийтай кхоъ автоматически телефонни станци: Жукова цІерагІчеи Кичанова цІерагІчеи совхозашка а хьалха шаьра яьссале хиннача моттиге хьахиннача Іама йисте уллача Навруз яхача чкъаьрий лувцарий поселке а. ХІанз боамби лелабу йоккха район я хинна дІаоттача цу зона боахамашка болх беш я шовзтъе итт совгІа АТС.

● ДУШАНБЕ. ІахилгагІа лаьркІа доакъар кийчде йолаенний комбикормови предприятеш. Республика комбикормови — промышленносто арахецача продукцех 25-гІа тайпа продукци я из. Из промышленность сихха дегІайоагІа укхаза. ХІаьти хІара шера 330 эзар тонн продукци ара а хец цо. ХІанз кийчъяьй биологически маьхерча тайпара керда доакъар — боамбегина тІера Іоьхача чкъорех карбомидни концентрати яхьйола хІамаши а тохаш. Из арахеца йолаш я боамбе даьтта доакхача предприятешка.

● ТАЛЛИН. Спорта хетаьча почтови маркай выставка хьайиялай укхаза. Хьахокхаш я СССР-е спорт дегІадара хьакъехьа. Олимпийски ловзарий хьакъехьа дувцаш йола тхьаь итт совгІа коллекци. Выставке дакъа лоацаш ба прибалтийски республикашкара, Москвера, Ленинградера, Калининградера коллекционераш. Наьха теркам тІаозаш я иштта открыткай, экслибрисий, значокий коллекци а. СССР бувзама Министерствас спортивни маркай выставкана хетаяьй художествени маркированни конверт. Цун сурта композицеца — олимпийски регата хургйолча къаьнарча Таллина башней фоне гуш я факела яхтен.

● ЛИПЕЦК. Йиллача ханал хьалха реконструкци яь яьннай Новолипецки металлургически завода кхоалагІа домна — низ болча агрегато арахийцад эгара хьалхара металл. ХІанз предприяте еррига къаьнача шийлашта реконструкци яь яьннай. Цо торо хилийтай шера хІара домна оасарло 70 эзар тонн дукхагІа чок арахецаш лакхъе.

● БАКУ. Кюр яха керда город Азербайджана карта тІа яькхай. Эгара хьалха цига баха хайшараш — республике эгара йоккхагІа йола Шамхорски ГЭС хьалъеш бола гІишлонхой бар. Цу ГЭС-а промышленни базех хилар къонача города керттера индустри. ДІахо йоача хана цига хургья домостроительни завод, лайгачен кхачани промышленноста предприятеш. Азербайджане боараме дегІайоагІа къонача города индустри: цар арахец республике ахенел совгІа йола промышленни продукци.

● ФРУНЗЕ. Хьайбаш лелалерий дІаюха лела школаш вІашагІъехкай Госкомсельхозтехника Киргизски республиканска объединене спепиалистаща. Уж я классашавтобусаш. Цар тІа латт киноустановкаш, магнитофонаш, тайп-тайпара пособеш. Машинашца доахан деттара хьалхалатта методаш Іомаяра гаьнарча лаккхача лоамашкарча колхозий хьайбаш лелалерий лаьркІа гаьна дІаяха безац. Кердача дІа-юха лелачи школашка укх шера кийчве лаьркІад эзар гаргга оператор.

СИБАРЕГІЕН МЕТРО

Новосибирске хьалъе йолаяьй СибарегІенера эгара хьалхара метро. 18 километр біаьха болча вакъо шоайла ювзаргьл дукха нах баха города шин район. ГІишлошъераша лерхІачох, 1985 шера сибарегІера метро (8 станци) лаьттан тІа гІолла лелача транспорта — автобусаштеи троллейбусаштеи новкъостал де йолалургья.

Метростроене советски школана тІехххьара карагІдаьнараш ларде а лувцаш кийчъяьй Новосибирски метро проект. Іалам лоредара, нах чубаха цІенош гІерах-татах, эгадарах лоредара мел эшар делга белгалдаьд.

Станцешка тохаргьл кІай, боалий беса, баьццара мрамор. Шерра шкъеьоргда мукх ца дуа болат, сийрда бесаш дола металлаш, дахча.

Метрополитен санна аьттуа болен сиха лелен пассажирски транспорт йола цхьайттагІа советски город хургья Новосибирск.

Александр ДЕДУЛ,
АПН корреспондент.

ИНТЕГРАЦЕ КАРТА ТІА — ХМЕЛЬНИЦКИ АЭС

Интеграце карта тІа хьахиннай СЭВ-а доакъошхоша мехкаша цхьана хьалъеча гІишлоний бешгалонаш: Хмельницки АЭС-и Хмельницки АЭС—Жешув (ПНР) 750 киловольт напряжени йолча электропередача линии. Июнь бетта Москве хиннача Экономически ВІашагІо - новкъостал дара Совета XXXIII сессе тІанийцай цу гІишлонах йола решени.

4 миллион киловатт низ бола Хмельницки атомни электростанци цхьана хьалъергья Венгре, Польшас, Советски Союзо, Чехословакe. Станце хьалъеча цо лоацача даькъага хьежжа хургья хІара мехкага дІахкхоача энерги.

Соглашенега хьежжа, вай мехко цу гІишлон проект кийчъергья. АЭС хьалъяра эша материальни финансови ресурсаш дІахецаргья, гІишлони монтажни балхаш дергда, хІаьта иштта АЭС-а эксплуатаци ярвен ядерни доагорца ІалашъярцеІ дувзадени мел дар шийна дІатІаэцаргда. Белгалдаьд кхыча партнераша — ВНР, ПНР, ЧССР дергдар. Венгре лургья бувзама аппаратура, автобусаш, гІишлой машинаши механизмаши, материалани конструкцеши. Польшера йоагІаргья электротехнически оборудовани, автоматически приборaш, гІишлой техника, металлопрокат. Цул совгІа АЭС хьалъеча даьнь лоацаргда польски гІишлошъераша. Чехословаке лургья технологически оборудовани, транспортни средстваш, цу даьхе «Татра» яха беза мухь кхухьа автомобилаш а йолаш, станочно-прессови оборудовани.

Цунца цхьана Хмельницки АЭС—Жешув яхача электропередача лине тІара балхаш а дІадолалу. Пхе мехко — ВНР, ГДР, ПНР, СССР, ЧССР цхьана ю из. СССР доазон тІара 260 километр йола участок хьалъергa Советски Союза тІадиллад. СССР доазон тІара дена Жешув (117 километр) подстанцега кхаччалца лини хьалъергья ПНР гІишлошъеча организацеша, шоай а ВНР, ГДР, СССР а ресурсай чотагІа.

Керда лини болх бе йоларца хьахургда СЭВ-а доакъошхой - мехкий вІашагІтеха энергетически системаш тешамегІа хилийтара, СССР-ера ВНР, ПНР, ЧССР планагІа дІаухийта электроэнерги дукхагІа хилийтара эша хьалаш. Хмельницки АЭС бІаззача низаца болх бе йолаелча Советски Союзера вежарашка долча мехкашка дІаухийта электроэнерги шоазза дукхагІа хургья.

Александр КОВАЛКИН,
СЭВ-а электроэнергех йолча Массазарча комиссе Советски оагІон бехктохама секретарь.

ПРОПАГАНДИСТА ТРИБУНА

БІУБЕННА БОЛА АТЕИСТАШ ХЬАЛКХЕБУ

Парте хадданза йоакхо ю къахьегамхоша идейно-политически кхетам балара. Иштта хилар кІаьгга гойт дукха ха йоаццаш КПСС Центральни Комитето тІайийцача «Идеологически, политико-кхетама болх дІахо тоабарах» болча соцамо а. Цу документа тІа вай парте къахьегамхошта коммунистически кхетам балара беча балхи опыт кІоаргга дыхкай, коммунистически дог-уйла йолаш нах хьалхьебара хоадам бола декхараш хьалхашка оттадаьд, цу даькъе атеистически кхетам балара дешаш а долаш.

Грознерча № 17 йолча юкъерча школа партийни организаце даим тергам тІабоаттабу кхувш латтача кхаленна дына духьалара кхетам балара. Ия доаш хІара шера партийни собранешка, партбюро заседанешка повестка тІера Іадилац. Дукха тергам хІана тІаухийт оаха цу дешашта?!

Дукхагіа бола хьехархой — царна юкъе къаьстта къонабараш а болаш, дына духьалара пропаганда яра методаш тоъам болаш йоацаш бац, хІаьта бераш а кийча дац дына догмашта духьала латта. ДІаяхача, ширача эзмано кхехийта дынца ювзаенна къамІан традицеш, Іаьдалаш сага кхетам чура дІадихара кІоргга къахьега деза. Цудухьа массава раьза я волаш тха коллективо тІайийцар «Материалистически мировоззрени хьаяри дына гІехьадисача гІулакхашца къовсам лоаттабара цаккъаш» яха курс. Цу теоретически семинаре дакъа лоацаш хилар школера берригаа хьехархой.

Пропагандист хилара тарра, сона хьалхашка бехктохаме декхар эттар: Іилман атеизам Іомаеш йола теоретически занятеш хила еза практике пайда эца йиш хургйолаш. Дешара шера лаьрхІа творчески плаи оттайир аз. Плана юкъе дар Іомаде дезаш В. И. Ленина балхаш: «Болхлой парте дыницара гІулакх», «Социализми дын», «Культурни революцех». Иштта, дешара шера Іомайир оаха ноя. Л. И. Брежнева «Сийлахь-боккха Октябри адамлен прогресси» яха доклад а.

Берригача ладувгІархоша рефераташ а язъеш семинарски занятешка е темаш къовсайир: «Дын социальни овлаш СССР-е хоадилар», «Іилмани мировоззрени дына духьала хилар», кхыдараш. Яъзьча рефератех пайда а эцаш, дешархошта, хьалхашка, дый-ноаной собранешка.

предприятешка къамаьлаш дир тха атеисташа. Духхьала феврали марти бетта ладувгІарашта хьалхайна 10 лекци йийшай. Цар темаш яр: «Дунен юкъера идеологически къовсам», «Атеизми нравственности», «Атеизми искусствои», «Коммунистически къахьегами атеистически кхетами».

Рефератах лаьца беседаш, дискуссеш хилар тха. Масала, «Іилман мировоззрени дына духьала хилар» тема Іомаеш хаттар оттадир: «Дуккхача наха хьалхашка белама бокка мах сецо бу?»

— Вайна хов дынах тешаш болча наха безам даьла цІерапа бувзилга, — яхаш хоп лу хьехархочо К. М. Грибовас, — Ия иштта хилар бахьан долаш естественни цІена безам бов а беш шоаш далла гІулакх ду аьнна хет царна.

Дын духьалара болх тоабара оаха тхоаш долча цу гІулакхна бола специалисташ бех: лораш, геологаш, административни органий болхлой, кхыбараш. Масала, «Исламни цун реакционни чулоацами» яха темах лекци йийшар «Старогрознефть» НГДУ инженера З. С. Даниленкос. Дикка новкъостал ду тхона «Знание» яхача райони обществас а.

ХІаране, шийна творчески планага хьежжи, республикански краеведчески музее экскурсешка кхуал ладувгІархой. Музей чура экспозицеша хьахьокх революци яаллехьа вай махка нах мишта баьхаб, уж кхетамча ахара истори. Чулоацам кІоарга болаш, сакъердаме лекцеш йийшар музее болхлоша. Уж яр: «КПСС-и Советски пачхьалкхени дын цареи кивазацареи гІулакх» «Нохч ГІалгІай АССР территоре тІа дын хьахилларахи дегІахархи», кхыяраш.

ЛадувгІараша хьехархоно шоай аргІагІа дешаркой музее кхувлаш дынах лаьца беседаш йир.

Занятей эффективность лаьха хургйолаш пайда эц оаха диафильмах, гойтара пособех. Тхо хьажар ворхІ диафильмага. Царна юкъе «Космоси дын» «Христиански цІейши обрядаши», «Ваьхар лаьтта хьахиларах Іилмаи дыной дуацар». Бакъда, уж тоъам болаш доацилга хов тхона, мел хаьаш дола диафильмаш эцилга атта гІулакх дац. Политиздато арахецача плакател совгІа, оаха пайда эц биологи, истори, астрономи, кхыча юкъерча школе дешара программе йолча таблицех. Иштта, беча балхо віашт Іехьдоакх

ладувгІарий активность айе, знамеех практически пайда эца.

Школе болх беш я атеизма совет. Совета заседанешка дувц укх тайпара дешаш: Мишта кийчъе эза сайреваш атеистически урокаш, дынах тешаш мел бераш да классе хьовк, ерригача школе дынах тешарашца мишта болх бу. Цу балха хьинаре дакъа лоац агитатораша-атеисташа А. В. Геращенкос, В. С. Пироженкос, А. Ф. Жуковас, политинформатораша — И. А. Поповас, К. Н. Семеняка.

ХІаьта а ала деза даьшца, ноанонца къыст - къаьста оаха бу болх тоъам болаш боацилга. Коммунизм хьалъе езаш бола кагирхой делашта юкъе хьалхув. Царца бу болх тІагІоллара а боацаш, чулоацам кІоарга болаш хила беза. Тха участке бах баптисташ. Царех цхьайтта къаьстта белгалваьна, ди кхайкабеш ва. Кагирхой царех оорабелга тха декхар да. ЛадувгІархоша - атеисташа, комсомольцаша - активисташа цхьана тІаьхьожам лоаттабу цар леладеча гІулакхашта. Тха хьехархоша - агитатораша дукха низ тІабехийтаб дынах тешаш болча Тарасова, Макиева бераш школера дІа ца доалийташ дитара а уж школерча общественни вахара юкъеозара а.

Дешара шу йистедоаллаш ладувгІархошта хоадам бола практически задания елар оаха. Цхьаболчар «Дынцара хьа отношени» яха тема а йолаш диспуташ лый классашка. Вокхар анкетировани лый 4—5 классашка, тохкам беш тупадаьначох пайда эааргба атеизма совето шийна балха тІа. Дынах тешачарна юкъе беча балха Іоаль опыт массанешта дІайовзийтара декхар хьалхашка оттадаьд теоретически семинаре ладувгІаш болча Ю. Ф. Павловаяа, Н. С. Рацункиная.

КПСС ЦК идеологически балхах лаьцача тІеххьарча соцамо дІаладар дизза кхоачашдара ладувгІархой тьинар а инициатива а айе гІертаи къахьег оаха.

Атеистически - кхетама балхах дикагІа пайда бергбар республике планетарий иларе. Эшаш я Іилмахоша, физикаша, атеисташа лекцеш ешаргйолш, берий космически темах лаьца декха сургтеш хьахьокхаргдола «Космос» яха зал-лекторий. Иштта, тхона, пропагандисташта, эш атеистически темах дика гойтара пособеш а.

В. ЛЕЩЕНКО,
№ 17 йолча юкъерча школа пропагандист.

«Промавтоматика» Іламан - производственни объединенена туйоагІача Грозненски опытни заводе дика толамаш доахаш хиларна белгалбаьнна ба радиоаппаратура монтажницаш Садоян Людмила, Сенко Ирина, Арзянова Анна, кхыбараш. Шоаш кийчъю продукци дика тІехдикен мара а ца хулийташ, хІара сменагІа нормаш 125—130 процент кхоачашъю цар.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) радиомонтажницаш радиоаппаратурана лаьрхІа кийчъяьха оттадара хьожаш ба.

В. ДЗИСЯКА сурт.

ТІЕХЬАДУСИЛГА ДІАДОАЛАШ ЛАТТ

«Автоспецоборудовани я е» завода укх шера 7 бетта плаи кертерча даькъе кхоачашъяй. Цхьабакъда, завода хьалаш хІанз а низкъало да. Вайна ма харро, тІехьарча хана пачхьалкхен планех доархІешкар завод. Ия гІулакх иштта хилара бахьанех дукха а да дуща. Заводе болх беш волча эзар сагах 130 саг пенсионери 70 саг Сийлахь - боккхача Даймехка тІема ветерани ба.

ДІадахача шера кагирхой кІезига бер заводе. ХІаьти болхлой йоакхо елга, а во латт тхацига, хІана аьлча, дезтиъа шу совгІа болх беш йолча эзар саг чувоагІача завода шийн столови яц, кхыча тайп-тайпарча столовешкара хьабена кхача баа лертІа моттиг яц, завода шийн общежити, берий беш яц.

Кхы дикагІа Іалашъяьяцехаш оборудованешца. Цига латтар къаенна оборудовани я. Механически цехашкара дуккагІйола станокаш дІаяхаелаш я къаенна хилар бахьан долаш. Царех дуккхараш тІема хана дехз латт заводе. Уж санна йолча станокаш тІа болх баро къахьегача овсарле лохъярал совгІа, арахеца продукци дикал боагІача боарамагІа хилийташ.

Продукци арахецара боагІача кхоачамна ІалашъяьяцХоалагІча механически цехе оборудовани сов віашти юхе латтар бахьан долаш сага иаткъа мара чакхвала моттиг яц.

Завод кхьа доаюн тІа дІаюха йиикъа я. Цхьабакъда царех цхьаннена мара лертІа тІаводилга дац. Оаха хІара денна 70 тонн аьшк чакх ма доаккхий. Ия хьалхагІа заготовительни участоки складе тІайолча цхьан доаэон тІа дІадахьа деза, цул тІехьагІа заготовкаш дІаюха кхухь вокхазахьа. ТІакха кийча продукци цигара хьагулъе а ма еий. 70 совгІа саг ва уж дІа-юха кхухьача болх беш.

Къахьегам віаштІехьабаккхара, бригадаш віашагІйоххара дола гІулакх цІенхаш-та хьайнцал оаха. Карарча хана 70 процент совгІа болхлой - сдельщикаш бригадашка болх беш ба. Цу гІулакхо коллективни къахьегаме хІаране бехктохкам лакхбу, планировани елгей производствана тІаьхьожам лоаттабелгеи аттача доаккх.

Тха заводе комплексни специализированни бригадаш я, царна юкъе дуккхараш сквозной а йолаш.

Кагирхой заводе балха йоалабарах уж производстве дІачІоагІбарах бригадашка лаьрххІа положенеш віаштІехьа яьхай. Хьехамчий лоархІам лакхбарах уж дукхагІа хилийтарах завода віашагІъеллай пхийттей тиъаьа шерал тІех болх бай болхлой чубоагІаш йола къахьегама ветераний организаци.

ВІаштІехьаьккхай завода къахьегама «Ветеранах», «Сийдолча ветеранах» йола положени. Нах иштта кхетабаро оаха лерхІачох гІо дергда заводе производственни къахьегамен дисциплина чІоагІъяра.

Лаккхеха - дуацачунца цхьана тхо тхоай хур деш да производства культура лакхъяра. Цу тІехьа завода берригача болхлошта художникий эскизагІа лаьрххІа йола костюмаш тийгай. ШолагІча смене завода бехктохамеча болхлоех дежурство віашагІйеллай къахьегам віаштІехьабаккхаргей болхлошта кхача баларген хьожаргйолаш. ХІаьта шоллагІа сменерча болхлой мах боаьаш кхачанца Іалашбу.

Завода помещенеш шераьеш а тоеш а тоъал балхаш даьд оаха. Укх шера шоллагІча квартале эксплуатаце дІаенай шоллагІча территоре тІара малярни участка дика корпус. Боккъалдар аьлча, ца заводе мел йолча помещенел дикагІа и. Цо торе лургъа № 4 йолча цехера майдаш мукъаяха. Малярни участок хьалъяр бахьан долаш цу цехе оборудовани дІа-юха оттаеш дукха балхаш даьд оаха. Цехера эшаш

мел йоаца йоккъаш дІаьхай, керда светильникаш оттае дІадоладенна, из цех цегара балхаш йистедаьча объединене дикагІйолча цехашца хургья.

Тха заводера пхедагІа цех хІанзарча оборудованешца дика кийтъаь а технологически процесс дика віаштІехьаьяе а я, хІаьта цехе болх беш бераш а ба цхьа барт болаш. Цхьабакъда, цех чуйола помещени цхьанна хІамана пайдана яц. Станокаш дахчаи тхоамах хьая а кийтта латт, кхыметтел ремонт е йиш йолаш а яц. Оаха віаштІехьаьккхай цу цеха реконструкци яра проект. Цига деш дола дерригa а балхаш тхоай низаца чакхдоахаргда оаха.

Иштта оаха дІадоладаьд завода шоллагІча территоре тІа лостам бара балхаш а. Укхалара 150 машин совгІа нувхаш араяьхай, дукха гаьнаш, эзлай клубаш дІайогІаргья.

Бакъда, тха балха тІа кертердар — из коллективаца бе беза болх бар. Администраце а ерригача общественни организацеша а бу берригa болх цу гІулакха тІаберлабаь ба. ХІаьта тха цу гІулакхах кІезиг дукха а йоал. Цун масал да хьалхарча ах шера баьча балха хьожкамаш. ЦхьоалагІча квартала итогех тха заводо Ленински района предприятешта юкъе лелаьча социалистически яхье хьалхара моттиг яккхарах, карара кара тела Цие байрахь слар.

ДІабахача ворхІ бетта завода коллективо планал совгІа 208 эзар сома маьха продукци ара а тийца 173 эзар сома маха яр маьхальянккхай. Ах шера итогех заводо кхоалагІа моттиг яьккхай министерство гІолла.

Завода коллектива айденначa хьинарца къахьегаш я кхоалагІча квартали 1979-ча шерен планаш кхоачашъяра тІетта.

А. МАЛЬСАГОВ,
«Автоспецоборудовани» завода директор.

ХІАРА БАЛХА ДЕННА—ДИКАЛА ЗНАК

ДЕКХАРАШ ТОЛАМЦА КХОАЧАШДУ

Производства эффективности балха дикали лакхъяра тІехьа «ХІара балха денна — дикала Знак» яхача хинийий инициативагІа шерра социалистически яхь йоаржаьяй Грозненски «Трансмаш» завода болхлоша. Массехк шу хьалха хадданза тІехьа а юсаш, пачхаьалкхен декхар тІадусаш хиннача завода коллективана чІоагІа беркате хилар химикий денизагІа яхь йоаржаьр, хІана аьлча, цу яхье баьннараша духхьали пачхаьалкхен плани тІайийца декхараш толамца кхоачаш тІеххкхоачашде гІертарал совгІа тІагІерта къовсам лоаттабу дерригa техникo - экономически хьокхамаш, къахьегамен производственни дисциплина тоаяра, рационализаторийн юкъерчен балха тІа дакъа лацара, кхы дукха дараш чакхдахара. Нагахьа санна царех моллагІйола хьокхам лоха хиача ца Іатть яхье хьалхара моттиг яккхара.

— Тха предприятера хІаравар гІерт шийн бехкагІа е балха тІа гІалат даьнна бІарчча коллективана тьожаш йола хьалхара моттиг, ахчан преми тьоржа ца еш ца йитийта, — йоах предприяте парткома секретара Кирпичников Михаил Ивановича. ХІара цехе е участке йолаш йолча социалистически яхьа эрана тІа гІолла хІара дийнахьаpа шоай производственни хьокхамаш мишта ховча цар шоай дизи хьинари кхоадаш уж тІа-тІа дикагІа хилийтара. Социалистически яхь иштта кхетамца віаштІехьаккхарах, пунна кулгалдела цІенхаштта тоадарах, пайда эцанза йола торонаш кхоачамаш гуча а доакаш, царех боагІача хьисапе лейда мйбарах соахени укх шерен республикерча промышленни предприятешта юкъе даим хьалха латташ хьайоагІа тха коллектив, яхаш дувц Михаил Ивановича.

Къаьстта дика кхъа а хьегаш пятилетка дикьлагІча шера тІайийна декхараш тІеххкхоачашдеш я «Трансмаш» завода коллектив. ТІайийцача социалистически декхарех продукци маьхала яккхара ворхІ бетта плаи тІеххкхоачаш а еш, планал совгІа цо маьхала яккха езаш яр 99 эзар сом мах бола продукци. Уж декхараш кхоазен ахазлен тІеххкхоачашдаьд. ВорхІ бетта планал совгІа 305 эзар сома маьхен тІайийцина декхарех лаьрхІачул 236 эзар сом мах болен продукци арахийцай завода болхлоша. Тракторни прицепаш арахецара ворхІ бетта плаи 103.2 процент кхоачашъяьй. Соахка цу юкъа арахийцарел 6,2 процент дукхагІа арахийцай прицепаш укх шера цу юкъа. Ер шу доладеча дена цар дадене совгІа арахийцай 237 тракторни прицеп. Къахьегама овсарле лакхъяра задании шаі ахи процент

тІеххкхоачаш а еш, сохьарчул 6,7 процент лакхьай из. Духхьала из лакхъяра тотах кийчъяь я планал совгІа арахийцача продукцех дукхагІьяр.

Планал совгІа продукци маьхала яккхарах, бийдал, электроэнерги, металл, кхы йола материалаш кхоярах укх шера планагІа лаьрхІачул совгІа 39 эзар сом пайда баьб пачхаьалкхенна. ВорхІ бетта тІайийца хиннача декхарех планал совгІа бе лаьрхІа хиина пайда 5.8 эзар сом мара дац. Цу цифраша хьахьокх тІайийцa декхараш ялхаза совгІа кхоачашдаьлга. Укх шера завода болхлоша кхоадаьд 150 тонн условни доагор, 65 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 300 гигокалори йоалхала энерги 7,6 тонн металл. Цу масалаша хьагойт кхом барам хьурмат дараи тІайийца социалистически декхараш цар толамца кхоачашдеш хилар.

— ТІехьабусараш боацаш бе болх» яха ростовчаний инициатива е хІаваллехьа дукха хІама ца эшаш кхоачашъяьй оаха, — йоах Кирпичников Михаил Ивановича. Заводерча цехех, участкех, сменех, бригадех цхьаккха коллектив яц тІехьаювсаш пачхаьалкхен декхараш тІадусаш. Укх гарггарча хана цхьаккха болало тІехьадусаргдоцаш гІулакх, де лерхІ заводчанаша.

Предприяте коллективо доахача толамашта юкъе доккха дакъа лоац рационализатораш. Кийч а яь производствана юкъе рационализаторски предложенеш яхьара ворхІ бетта задани 105,7 процент кхоачашъяьй цар. Шоай балха юкъе цар йоалаьча предложенеша шера предприятена беш бола пайда бархІ эзар тарга сом да.

В. И. Ленин вай 110 шу дулача денга пхо шера плаи кхоачашъяра доккхий декхараш тІайийца, уж толамца кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаьяй бІаьш болча болхлоша. ХІанзлехьа уж декхараш толамца кхоачаш тІеххкхоачашъ дая пятилетка, чаккъьаккха тиъаьх болхло ва заводе. Царех ба механически цехара сверловщик И. Г. Бедник, токараш Л. И. Мидаев, В. Глухов, инструментальни цехера токарь А. П. Мельников, слесарь В. И. Корнейкин фрезеровщик С. А. Абдурахманов, сборочни цехера А. А. Шевцов, М. Зармаев, Т. А. Эльбукаев, сборочни цехера слесараш - сборщикаш Н. Чернышова, А. Дудаков, И. Черный, кхыбараш. Шоаш кийчъю продукци денен тІехдикен мара а ца хулийташ, хІара сменагІа нормаш 150—160 процент кхоачашъеш къахьегаш ба уж укх деношка а.

Б. КОСТОЕВ.

ЛЕНИНГРАД. 1 миллион киловатт мощность йола моноблокаш (реактор — турбина — генератор) латташ атомни электростанцеш хьелга — советски атомни энергетика керттерча лоста-мех цаі.

Эттара хьалхара турбогенератор — хьалъеш латтача Южно-Украински АЭС-а лаьрхІа «миллионник» хІанз кийчъеш я «Электросила» яхача производственни объединене.

СУРТА ТІА: турбогенератора статор віашагІъйоллача.

М. БЛОХИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДАЙ-МЕХКА ГІОЛЛА

ЛОАМАРА НАХ ШАЬРАЧА ІОАРАБОВЛАШ ЛАТТ

Дукха ха йоаццаш кхы а пхи бІаь совгІа дезал Дагестана лакхача лоамашкара юрташ юта а юташ Каспина юххерча аренашка ехкача кердача совхозашка баха Іобаьхкаб. КъилбаседаКавказерча йоккха йоацача автономни республика толамца къоастаду лоалхаме социальни декхар: ца хьахилча гІо не дена ши бІаь эзар саг — цига бахача нахха бархІлагІа дакъа — дІадийнар хьа ца хулча лоаман районашкара шаьрачарча беркатечи лаьтташка ваха Іохоаваьв.

Укх тайпара кІоаноаг да лоамашка дувцаш шийн кхя оахаш воаллаш хиннав лоамаро. ВІоахвенна, шийна тІакхелла ферти хьа а лыкха, лаьтта Іотессай цо. ДІахьежача, шийн лаьтта коралаьдац цунна. Ферта хьаьлайийча бІаргадайнад лоамарочоа, ферта кІалдоллал мара доаца шийн кха.

КІоаноаг тара да бакъдолчов. Дукха лоаман юрташ лакхача віаштІардаьча цІенноита тара я: хьа цІен тхов — са нов, са цІен тхов — лоалахочун нов. Иштта эггара «тІерча этажа» дах лоалахой аьрзеш долча лакха-лентара шийлача хьаста юххерча «лардерчунга» кхаччаца.

Цу тайпарча юрташка экзотика иоптта я. Аттадара доадаьри кІезига да. Хала да кхыметтел массаьена бе болх нийсбе а. Хьайбаш леладар — лоаман боахамаш керттера дакъа — болхлой дукха оаиаш дац, хІаьта эІамигаза участкаш тІарча лаьтташчарча балхашта а эшац дукъа нах. ХІаьта дагестански юрташка шерра лаьрхача реместашта хоадам болаш йола талант, цуньара безам, доллача хІамал а сийдолашагІа из хеташ хилар эш. ХІаьта из массане а доалаш дац.

Цецвала везаш хІама дий. лаьтташ наьха шоай доалахьара дакъа Советски Іаьдал ма эттангехьа, лоамарой лакхача лоамашкара шаьрача моттигашка баха аха болаба лар. Бакъда, цу нахах берригаш бацар лоамара Іоарабовла ловш. Лоамара нах Іоарабахар хоадам болаш йолча халонашца кІезига йоалача расходашца а дуладеннадар, цудухьа ерригa проблемаш лоаман саго не къестаьча хана тха дукха бацар лоамашкара арабоала гІертарех. Сийлахь - боккха Дай-мехка тІом чакх а баьнна, фашизмо бохабаь хинна боахам юхаметта оттабаь, лоамашкара нах баха Іоара бахара гІулакх пачхаьалкхено шийн а дІатІалаьцача бІарчча юрташ йолаєлар лоамашкара Іоара.

Массаіел а хьалха арабаьлар шоай дай баьхача моттигашкара эттара лакхагІча лоамашкара нах баха Іоара метр лакхача лоам тІа улла Куруш оалаш хинната юртара нах. Цар віашагІъеллар Хасавюртарча райове комсаш лелаю совхоз. Цар гІулакхаш дика лелаш хилара тийшача, новкъа баьлар моркхел лакхагІча лоамашкарча Гапцах. Каракадали пхача а кхыча а юрташкара нах. Тахан Дагестана шаьрача ялача районашка хьаяьй лоамарча наха лаьрхІа 65 керда совхоз.

Пачхаьалкхено гІо ду керда баха баьхкараш боахамаш Іодахка. Лоамара Іоарабувлача наха тел хІара дезалхочоа лаьрхІача юхадала ца дезача пособел совгІа цІенош хьалде сесла — 7 эзар сом. Цунах 15 шера дІатакха дезар 2300 сом да. Вож ахча юхадала дезаш дац. Керда боахамаш доккхаьшта оатталаш, хьу, цемент, хьастамаш, низга кхыйола гІишлонгъю материалаш дарвертІа хьакеш.

ШагІа лелаю хІамаш керда боахам бухлургболча моттиге, цкъаза бІаьш километраш гаьна дІаяхьа хІара дезала грузовой машина лу. Поартал, доахан, кхыйола хІамаш тІайолаш массехк рейс е эзаш хул цхьацайолча машинай. Цунах бола нах пачхаьалкхено лу.

Кердача моттигашка «шаьрачара» профессеш Іомаю лоаман наха. Механизатораш хила, хьайбаш кхыйол сазж кхаш леладерий специальносташ Іомае гІо ду лаьрхІача курсашка училищашка.

Сона цкъа дезадаь кхыча мехкашкара баьхкача наха, масала: Дербентерча Алиева цІерагІча комсий совхозе хиннача тІехьагІа, ер тайпа боахам юрта къаман доаш къоастадара бола хьокхаш ба оалаш. Укхаза доттагІий санна барт болаш бах Дагестана къаьст-къаьстача минІнагашкара баха баьхкаш аварцаш, даргинцаш, лезгинаш, кумыкаш, рутульцаш, табасаранцаш — дІамигача - доккхача а барайтта къамах бола нах. ХІара дезалга да паргІата, дукхагІча даькъе шозза віаштІардаь цІенош, хьаштдолчоа — электричество, газ, дІайиахий а чудолаш йола квартира. Совхоза поселка ерригa улицаш асфальт биллиа я. Болх беш я берашта йола юкъарча образоване, художественни, музыкальни школаш.

СовтІехдаьккхар хургдар, лоамара баха баьхкарий ерригa поселкаш иштта я аьлча. Кхетадеш да, царех дуккха ца хьалха сеннараш йІаьхегІа, дикагІа тоаь хилар. Кердача, хІанза мара Іо и ца ехкача поселкашка вахар цу сахьате віаштІехьдаьлац.

Бийтеш хІанз шаьрача Іоарабоаза ца доаш бола нах? Бакъда, болаш ба. Къаьстта боккхий нах. Амма тхо а дац берригa лоам боха нах баха форда йистошка Іобоалабе тІерташ. Кхетадеш ма-дий. Кавказа лоамашкъа Іоваь, бера хана деза лоаман фоца га даьха, шийІа санна цІена дола лоаман хий мийна саг цу дерригнех атта къоасталург ца хилар. Цу тайпарча наха хьехаш шоллагІа никъ ба тха. Халкъа депутатий районни Совето царна могаду. тоае, кхоье, мел эшара Іалашде віаштІехьдоаца дІамига юртилгаш бартагІа дІа а йоахаш йоккхийча хІанзарча ханарча поселкашка баха бахар. Цига віашагІбол бешамаш лелаю боахам, хьалъю консерви заводаш, халкъа промыслай предприятеш. ХІаьта цхьацца моттигашка лоаман наха дилла бе болх хилийтара «йоккхача поселкашка хьаел машинашъеча радиотехнически, кхыча предприятей филиалаш.

Кхетадеш да, цу тайпара йола йоккхий поселкаш моркхаш ца кхачача лоамий боахьамашка а ца еххаш, лохичча юрт йилла моттиг йолча, электропередача линии бувзами кхаьчача, тІоаньъкъаш дехкача ехк.

Дуне доазарах чам беннача лоаман сага дика никъ — дерригa да. ГІулакх мишта латт аьлча, тахан лезгиний, даргинций, ногайций Дагестана кхьача 60 къаман ваьлий доалахьара автомашинаи шоай хьая поп...а хестадаьа кавказки дойл ду кхатІа я хІанз.

Машинех стихаш яаьац. Уж сихха саг цец ца воаккхаш чуьлхар вахара селханарча лоаман наьха паргІато — цІеновни ферта тІатассал мара йоала лаьттан участкаш санна йола цун массаьара атрибуташ а хинна дІаяттай.

М. МАГОМЕДОВ,
Дагестански АССР Министрий Совета председатела хьалхара заместитель.

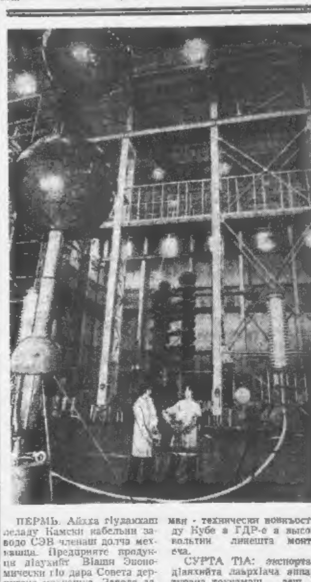

ПЕРМЬ. Айхха гІудакхаш леладу Камски кабельни заводо СЭВ членаш долча мехкашца. Предприяте продукци дІаухийт Віашн Экономически гІо дара Совета дерригача мехкашка. Заводе лелаю ГДР, Венгрера, Болгарера, Польшера укхаза кьаухийта оборудовани. Пермерча специалисташа Іилмани - технически новкъостал ду Кубе а ГДР-е а высоковольтни линешта монтаж еча.

СУРТА ТІА: экспортагІа дІахийта лаьрхІача аппаратурана тохкамаш деш ба завода высоковольтни лабораторе болхлой.

Е. ЗАГУЛЯЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Назрановски районa «Экажевский» совхоза доярка Оздоева Залобаи соахка мара юкъеяхаизар района дикагӀболча доаркай мутӀаре. Шура яккхара, из пачхьалкхенга йохкара шера ше тӀаийца хинна социалистически декхараш ноябрь бетта кхоачашдир цо. Кхы а овсарегӀа къахьегаш хьайоагӀа из укх шера.

Пятилетна с диъалагӀа шу долалуш, шера план 1700 йолаш, хӀара кхоабача Ӏаттагара 1800 килограмм шура яикха дош делар цо. ХӀаьта лаьрхӀар кхоачашдир дукха еррига шийна балха гоавал оарцагӀъаьннехьа, вай, хьинар кхо на дош къахьега а йоласлар.

Ер шу доладеннача хьалхарча деношка дена совхоза доярнашта юкъе лаьржача яхье хьалха йолаш хьайоагӀа из. Ах шера хӀара кхоабача Ӏаттагара районе цуд дукхагӀа шура республике цӀи хезача доаркас «40 лет Октября» совхозерча Даурбекова Зипас мара яьккхаяц. ХӀаьта ялх бетта цо хӀара кхоабача Ӏаттагара яьккхар 1836 килограмм. Къахьегама овсарле кхы лох ца еш хьайоагӀа из хӀанз а. Масала, байнача июль бетта хӀара Ӏаттагара 330 килограмм совгӀа шура яьккхар цо.

Шу чакхдалалехьа хӀара Ӏаттагара Оздоева Залобана 3000 килограмм шура йоаккхархилар шеко яц совхоза кулгалхой.

СУРТА ТӀА: «Экажевский» совхоза доярка З. Оздоева.

С. ПУГОЕВА сурт.

ТХА ИНТЕРВЬЮ

ХӀАРАНЕ ХЬИНАРАХ ТИЙША ДА

Шалински районерча промышленни предприятеш юкъе валови продукци арахецареи къахьегама овсарле лакъиреи план кхоачаш ца ярех цаӀ я гӀишлои материалийн гӀишлои индустреи Аргунски комбинат. Из тӀехьаккхаш хилара бахьанешта духтӀавала гӀерташ хаттараш дир тха штате воацача корреспондента **А. Ахматова** комбината партбюро секретарага **А. Нагирова.**

Хаттар: Комбината коллективо ялх бетта валови продукци арахецара план, къахьегама овсарле лакхъяра задани кхоачашъяьяц, кхы дикагӀа дац воркӀ бетта производственни хьокхамаш а. Фуд цун бахьан?

Жоп: Анализо къаьгга хьахьокх планаш кхоачаш ца яра керттера бахьанаш къахьегама дисциплина во хилар долга. Болхлоша прогулаш ю, тӀехьабувлаш балха хьаух уи, хана хьалха балхара цӀаух. Уж гӀулакхаш ца нийсдалийтара дикагӀа вӀаштӀехьбаккха беи къахьегами производствои. Балха тӀа Ӏаткъаш хӀама да сквозной шин сменагӀа болх а байташ бригадаш шишша звенона екъар. Сменен тӀи бригадин хьисапе болх беча технологех еррига йолаш йолча оснасткаш, каркасех, производственни мощностех пайда эца безаш хилара совгӀа звено декхарийла я уж шоллагӀча звенона Ӏеланшъе. Цу гӀулакхо лохъю къахьегама овсарле. Цхьайола моттигаш нийслу шоллагӀча сменера болхлой хана хьалха балхара цӀаухаш. Къахьегама овсарле лакхъяра цаӀ мара йоацача нарядах болх беча коллективашка хила йиш йолаш дац цу тайпара кхоачамбоацараш. Болхлой дӀа-юха бувлаш хувцалуга а чӀоагӀа Ӏаткъ къахьегама овсарле лакхъяра. Дукхьала укх шера заводера балхара дӀаваьнна дӀаваьхая 213 болхло. ХӀаьта керда балха хьайийцав 208 саг. Ер шу доладелча дена 203 саго прогул яьй. Уж а кхы а бахьанаш нийсдаларах хьа ца еш йисай бӀаьш кубически метраш аьшкбетонни изделеш.

ИтталагӀа пятилетна йоалаелча дена аьшкбетон арахецарга кӀезигаун хьадоагӀа. 1976 шера из продукци арахийцар 110,5 эзар кубически метр, 1977 шера 109 эзар кубически метр, хӀаьта 1978 шера арахийцар 107,2 эзар кубически метр хилар.

ДикагӀа къахьега, овсарегӀа болх бе гӀерташ барам дукха ба тха комбинате. Цхьабакъда берригаш а иштта уйлаш йолаш бац. Цхьайолча цехий начальникаша, бокъкагӀболча инженераша, мастераша къовсам лоаттабац къахьегама дисциплина телхаераша. Тха поставщикаша боаггӀача боарамагӀа болх ца бар а балха тӀа чӀоагӀа Ӏаткъаш да. Болх лерттӀа дӀабахийтара эшаш йола цемент, металл, жагӀеи гӀуми хаинахьа хьаихачац. Из бахьан долаш хӀара бетта массехк ди доаких заводе коллективо болх ца беш латташ, из чӀоагӀа Ӏаткъ пачхьалкхен план кхоачашъяра.

Хаттар: Къахьегама дисциплина чӀоагӀъяра, хӀаране хьинар айдари фу де лерхӀ комбината кулгалхоошеи партийни организацеи?

Жоп: «Идеологически, политико - кхетама болх дӀахотоабарах» бола КПСС ЦК сецам кепатеха арабаьнначул тӀехьагӀа коллектива хьокхамаш тоадара хӀаранена тӀалатта бехктоккхам айбе безилга дина кхетадир оаха. ЧӀоагӀа уйла тӀайохийташ Ӏомадьд оаха из лоархӀаме партийни документ.

Болхлошта кхетам балара, цар материальни безам совбаккхара хоадамболлаш бола болх баьб партийни организаце. Къахьегама дисциплина телхаераша пӀенхашта къовсам лоаттабу. Масала, арматурни цеха коллектив хиддаиза тӀехьаюсаш яр. Коллектива къахьегам эсала вӀаштӀехьбаннтарах дукха ха йоаццаш балхара мукъавалийтер цеха начальник А. Магомадов. Цун метта цеха коллективана кулгалде хьожаир коммунист С. Джаутханов. Болх во беши хаддиза тӀехьаюсаши хиларах формовочни цеха начальник С. Джаутханов а балхара дӀаваьккхар. Цо кулгалдеш хиннача цехе хаддаиза болх беш йоаццаи дукха механизмаш нийслора, брак йолаш продукци арахецаш а дукха моттигаш нийслора.

Продукци дикагӀа хилийтара чӀоагӀа къовсам лоаттабу тха коллективе. Ер пятилетка йолаелча дена брак йолаш яр 0,2 процент кӀезигъеннай, хӀаьта соахка укх хана хиннача 0,1 процент кӀезигъеннай из. Къахьегама дисциплина телхаерий, брак йолаш продукци кийтъерий гӀулакх каст-каста партбюро дувц. Укхаза ладувгӀ цехий начальникашка, бригадирашка социалистически яхь ишта вӀаштӀехьаьккхай хьожаш, нийслуча кхоачамбоацарех бе боаггӀаш бола бехк бу. Идеологически болх тоабара гӀулакх ишта латт хьожаш цехий начальникашеи парторганизацеи планерхаш ю. Керда агитатораши политинформатораши хержаб, кердальхай политически, экономически, комсомольски дешара ладувгӀарий ешкаш.

Белгала мел яьха мероприятеш ишта чакхйоах хьожаш хаддаиза тӀахьожам лоаттабу оаха. Нийслуш йола халонаш кӀезига яц. Цу дукха хӀанз хьалхашка латтача декхарех керттердераш да къахьегама дисциплина ма могга тоа а еш, къахьегама овсарле лакхъелга, арахеца продукци дукхагӀен дикагӀен хулийталга. Цу гӀулакхашта мел эша хьалаш тха комбинате долаш а да.

МАЛАГӀА Я КЕРТТЕРА ТЕМА

Октябрьски Революце орден делаета «Красный молот» завода партийни комитета къахьегамхоошта коммунистически кхетам балара тӀаберзабаь беча балха тӀа кепайоазон дешаца хьинаре гӀо дев да вай республике арадувлача дукхатиражни газеташта юкъе эггара кӀаьнагӀа дола «Машиностроитель» яхар. 1930 шера дена кепадетта доладаь из газет хӀанз хӀора кхаьрача дийнахьа арадувл. Укх шерарча тӀехххьарча кхаь бетта совгӀа йолча хана арайийннача цун номерашна хьежав со.

Эггара хьалхэ белгаладанкха доагӀа йӀаьхий опыт а традицеш а хиларга хьежжа хан-ханнахьеи дина вӀаштӀехьдаьккхан из арадувлаш хилар, цун оагӀонаш тӀа даим яхар санна цхьаьне йоу кхача коллектива вахарах лаьца тайп-тайпара хоамаш долга. Ма дарра аьлча, краснопомолотовций къахьегама вахаре хула цхьаь цаӀ лоархӀаме событи, мероприяти дӀа ца йовзийташ Ӏиц редакце коллектив.

Газета атта номер дӀайодаш рабкоррий - мутӀаертӀа къахьегамхой материалаш йоваш.

Укх деношка даим яхар санна газета хьалхара оагӀонаш дӀайолалу «В. И. Ленин ваь 110 шу дизара сайна», «СССР Конституце шоллагӀа шу дизара кагъадолхаш» аьнна керте а ядаь кепаеттача материалашца. «Къахьегами сийлеи байрахь» яхача рубрикана кӀел «хул балха тӀа доккхий хӀамаш карагӀдиймарех, ветеранех доли эӀамига дувцараш.

Каст-каста ефа йиш хул цу тӀа «ТӀехьабусараш беацаш бе болх» яха ростовчаний почингагӀа къахьегам вӀаштӀехьбаккхарах дувца материалаш, квартал чакхьевлив котбаьннараш белгалбоахаш санна тӀехьаюха коллективаш а дӀайовзийт. Юкъ-юкъе араювлаши во вӀаштӀехъяьхан хилаш «Никъ — эффективность» яхача рубрикана кӀал уттаю корреспонденцеш, статьяш.

Цхьан деница аьлча, социалистически яхь вӀаштӀехъяьккхарах, керда бола маш дӀадоладаьча бӀарчача коллективех, къаьст-къаьсттача производстве хьалхалаттерех кӀезига ядац цун оагӀонаш тӀа. Красномолотовцаш ба республике эггара хьалха комплексни бригадаш вӀашагӀ а ехка на чӀоагӀа маьхера хӀама долга кхетадьраш. Цу гӀулакхе лоархӀам мелбалийташ газето.

Дика хӀамо дархӀа оагӀа «Газетага письмо дайтад» яха рубрика укхаза хадданза делаеш хиларах а. Цига еша йиш хул къахьегам дикагӀа вӀаштӀехьбаннхарах, производства торонех биззагӀа пайда эцарах, иштта долаш долча кхоачамбоацарех дувцаш йола материалаш.

Газет дешараша, къастта къонабараша, еза ца луш йиса йиш йолаш яц «Кагирхой оагӀув». Хьожаргда вай 1 августе арааьннача. Цу тӀа дӀаийнсъаьча материалаш тӀа уттаду де-

КЕПАЙОАЗОН ОБЗОР

шаш коллективерча кагирхой вахар шерра хьагойташ, чулоацамга диллача корта болаш, безам ца эккхаш еналургйолаш я. Алхха цар цӀераш яьхача а кхоачам хургба аьнна хет: «Болхлой мутӀарашка дӀанийцар», «Къоначa специалистий совет», «Комсомольски прожектора» рейд, «Этиках дола къамаьл», тӀехдика сварщица йолча комсомолцах дола сурт, ветеранах - хьехамхочох йола зарисовка, йоӀо дошо медалаца школа чакхъяккхарах заводе къахьегача цун нанид баькъха лоаца — иштта ба цун чулоацам.

23 мае арадаьннача газета ерригa шоллагӀа йола оагӀув хетаяь яр «Коммунизм хьалъер дена дола къовсамо хургволаш хьалхевеа» яхача деша. Укхаза шоай коллективашка итогови заняташ чакхъяларах дувц партбюрой секретараша, токаро, шлифовальщицо, ВЛКСМ комитета секретара заместитело. Шоай къамаьл цар дувз «Идеологически, политико - кхетама болх дӀахотоабарах» болча КПСС ЦК сецамца.

Газета тӀа юкъ-юкъе цийслу идеологически болх комплексни хьисапе бу аьнна керте яьдаь йола материалаш. Иштачарех я № 5 йолча цеха комсомольски организаце секретара А. Павлова кийч а яь 18 июле араьннар. Вай бувцачӀа соцамах лаьца цхьа дош аьннадац авторо.

Бакъда, гӀулакх-м во соцам аьлхха хьоабарах а яагтац. Керттердар цо дӀадеххача тайнира кхетама балха тӀа хӀанз а долаш дола кхоачамбоацараш, шаблон, формализм дӀайоаккхилга коллективашка ишта вӀаштӀехьдаьккхад лерттӀа хьахьоккхар да. Цу хьакъехьа дош хоадам боллаш довшхаш аьнь материалаш теттара [illegible]

ХӀаьта партийни группай вахарах лаьца яздейга керттерча дакъе хоржайий кагдаяна йолаелча мара хулаш дац.

Вай ювцача къа лоадама хӀама дьдац редакце интернациональни атеистически кхетам балара дешашта пропаганда яра, цу дакъе предприяте коллективашка Ӏоаль белгалъяккха мегаргйола опыт яле а, кӀезига уттаду газета тӀа нравственни кхетам балара дешаш.

Хьалхе лерттӀа уйла йоре шоаш дӀадоладу дика гӀулакх кичалхал йолаш редакце коллектива чакхдакха из дӀамхоачаргбар аьнна хет.

Заводо ехе бетта итогетӀа фонтанни арматура тадеш арахецара пачхьалкхен задани кхоачаш ца еш йисай. Из продукци кийчъер № 13 йола цех я. 6 июнерча газета хьалхарча оагӀон тӀа хоам бу цу цеха кулгалхошкара цу хьакъехьа жоп луча шоаш дехарах. ТӀаккха цун хӀал кепатехай цеха начальникаца нов. Бортникова, партбюро секретараца нов. Щербаковаца, цехкома председателаца нов. Гредуновайца яь интерваю. Цар хоадам болаш дувц шоашта хьалхашка уттача халонех, йолаш йолча резервех. Из шийх ханнахьа я доагӀаш дьь а хӀама да эла йиш яр. Нагахьа санна цар гӀуданк тахан тоаденна дала ре, из бокъалгаьа дьына дӀастталца цар балха тӀахьожам лоаттабеш а кепайоазон дешаца де йиш йола новкъостал деш а редакце хинналаре. Из дьь даларе газет дешараш цу хана шерра дийшача къамаьлах фу хилар - хьогӀ хӀанз яха уйлаш е эаш а хургбац.

ХӀанз моллагӀча газета хьалхашка латтача декхарех керттердар фуд аьлча, из да эггара корта болашагӀа дола дешаш белгаладахар, цул тӀехьагӀа хаддаиза уж газета оагӀонаш тӀа уттадар, тӀа-тӀа кӀоаргагӀа доашха а доашхаш. Из деча хана дийцадийта йиш яц аьлха хоамаш, корреспонденцеш, статьяш кепастттарах кхоачам баь Ӏеиш ца хилар. Материал кийчъелга оргдоахаш тоадеш хилча, жанраш каст-каста хувцаш хилча газет дешараша безамегӀа хеташ еш уж. Цу декхарех лоархӀаергъа аьнна хет дика чӀоагӀъенна штате боацача корреспондентий актив йолча редакце коллектив.

С. МАЯСИГОВ.

«Коммунтери» яхача колхоза лаьттех цхьа дакъа хьа а къоастадаь керда «Старощедринский» яха комсаш лелаю совхоз вӀашагӀъеллар дӀадахача шера Шелковской районе. Соахка гурахьа, укх шера бӀаьсти дӀайийна мара йоацаш къона, хьувкъам ца луш я комсий бошамаш а.

Из болх беш боахьачарка юкъе цхьаьнкха вац балха нормех лоархӀа ца веш, цхьабакъда царна юкъе а овсарегӀа болх беш ба Сатвалов Степани Ковалев Владимири. Хий дуллаш балха нормаш юкъера лаьрхӀача 200 процент кхоачашъю царех хӀаране.

СУРТА ТӀА: «Старощедринский» совхоза болхлой (аьрдехьара аьттехьа) Ковалев Владимири Сатвалов Степани.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

ТХОНА НОВКЪОСТАЛ ЭШ

Укх шера март бетта газета тӀа кепа техача рейдови материала тӀа «Назрановский» совхозе хьайбаш леладеча долча кхоачамбоацарашта критика йир. Хьайбаш лелодераша вӀашагӀ а кхийтта йийцар из статья, цу тӀа дийца кхоачамбоацараш дӀадоваларгдола наькъаш а белгалдаьхар.

ТӀехххьарча хана, соахка дайнача 30 процент кӀезигагӀа доа тха доаххне хьай. 100 Ӏатта тӀехьа 1978 шера хинначул юкъера лаьрхӀача 9 Ӏаса дукхагӀа кхедьд тха хьайбаш лелодераша.

Вай республике шерра даьржад доакъар кийчдара месячник. Цу месячинке дакъа а лоацаш тхо а да хьинаре доакъар кийчдеш. Тха механизатораша таханарча дийнахьа кийчъяьй 1012 тонн йол, 1800 тонн ча, 220 тонн баьцк хьоар, 3000 тонн силос. Баьца хьоар даикхараи ча кийчдараи план тӀеххоачашъяьй оаха. Силос хӀанн сиэдеина цуйолаш доаьк тхо.

Доакъар кийчдеча оаха кайоалаш болх бойя я, хьайбаш лелодеча де дезараш дукха да тха.

ХӀанз а кӀезига я хӀара кхоабеча Ӏаттагара лаьрхӀача йоаккха шура — 4,5 килограмм хӀара денна.

КӀезигденнад тха боахамера докххий а эӀамига а хьайбаш. Иштта, укх карарча шера тха боахаме планагӀа 3800 бежан хила деза ча 2670, царех детта доахан 3100 етт хила безача 805, устагӀий 7200 хила безача 4040 мара дац.

ДӀадахача шерашка иштта хьайбаш кӀезигдалар бахьан хилари пачхьалкхенга хьайбай продукци йохкара планаш а кхоачаш ца еш дисар тхо.

1978 шера тха совхозо пачхьалкхенга 970 бежан дехкар, юкъера лаьрхӀача хӀаране 178 килограмм долаш а долаш. Иштта гӀулакх дӀахо йодича хана а лелодойи, совхоза юхейиса торо а йохаергья. Уж гӀолаташ кхы ца а дувлийташ, хьайбаш дебаде а царгара йоаккха продукци алсамъяьккха а еза.

Из кхета а деш совхоза дирекце, партийни комитето хьайбаш лелодеча дола кхоачамбоацараш дӀадахара хоадам бола мероприятеш оттаяьй. Эггара хьалха детта доахан дукхагӀа хургдолаш болх бе лерхӀ паха. ДикагӀа дараш хьа а херваш доахана фу тоаде деза. Цу гӀулакхa оаха Наьсар-Кертерча отделене лаьрхӀа шинараш леладу. Цу гӀулакхa хӀанз 150 бетта етт ӀотӀаккхийттаб тха боахаме. Укхаза шу чакхдалалехьа дахкаргдолаш 300 совгӀа шинар да. ТӀаккха детта доахан лелодара план кхоачашъе вӀаштӀехьдаргда тха.

Жа дебадара гӀулакх а дика лел тха боахаме. Укх деношка Ставропольски мехкара йийца 3000 жий бенаб тхона. Шу йистедоалаш 8000 устагӀа хургба тха боахаме.

Хьайбаш дебаде а царгара продукци дукхагӀа яккха а йиш яц пхьорта доакъар ца хулe. ХӀаьта цу дакъе хӀанз а дукха кхоачамбоацараш да.

Тха боахамо хӀаьвзалца цхьа гектар суданка яха буц дӀайийнаяц. Укх шера дӀайийнача люцернах бала пайда бац. Из хьагӀа а яьнна укх шера хьайбашта белкови доакъар хургдолаш хургьац. Белково - протеинови доакъар вӀаштӀехьдаккхара гӀулакх геттара эсала да тха.

Алапа даргаш тӀеххьарча массехк шера совхозе яр ма йиш аьнна белгальяккха мегаргйолаш хьайбаш леладе цхьа помещени яь йоацилга. Йолаш яраш а тишъенна яйдана йоацаш я. Дукха хьалха, планагӀа а проектагӀа а ца еш хьаьча къаьлача цу помещенешна хала да болх хьабе. Хьайбашта доакъар дӀалелладара механизацеш е а йиш боацаш, доярнаша тускарашца бе дӀа а кхухьаш дӀадехи из. Иштта беча балха къахьегама овсарле лакха яц. Тхоашта мел хьа яле а де хӀама дац яхал, кулгаш аӀашка а дехка лагӀац тхо. Хьайбаш ахкан дьагӀенаька дача хана фермашта ремонт е гӀерташ тхоай хур деш хиннад.

Совхоза хьайбаш леладу керда помещенеш хьае хӀанз торо йоацилга хов тхона. Цу гӀулакха оарцагӀъала еза юрта боахама министерство. Новкъостал де деза тхона детта доахан чулоаттаде мукъа типовой помещени хьаьлъара.

Доакха социалистически декхараш тӀайийцад укх шера «Назрановский» совхоза хьайбаш лелодераша. Уж кхоачашдара бала опыт а хьинар а оарцагӀдаьккха хьинаре къахьегаш ба совхоза хьайбаш лелодераш. Бакъда, дукхьала тхона тхоашта дулургдолаш хӀама дац из. ГӀо - новкъостал эш лакхехьа латтача организацешкара, оаха царгара дех тхо дукхагӀа теркалдела.

Б. ДУДАРОВ,
«Назрановский» совхоза керттера зоотехник.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

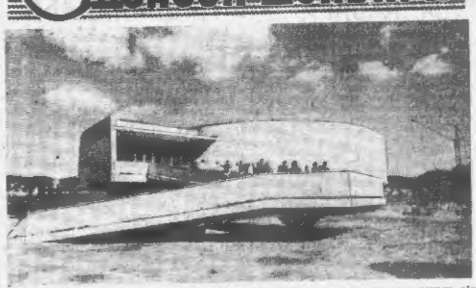

ХӀанз ткъаь пхийтта шу дузаш йола Словацки къаман восстани — дунен шоллагӀа тӀом хиннача шерашка фашизмана духьала словацкий чешский халкъаша лоаттабаьча къовсама историе чухь лоархӀамегӀа ярех событе я. ВӀаши уллув советски тӀемахоща цхьана моастагӀчох майра латаш хиннаб повстанцаш. Цхьана тӀом беш чӀоагӀденнад Советски Союзеи Чехословакеи халкъашта юкъера денале гӀулакхаш.

СУРТА ТӀА: Свиднике Словацки къамин восстане сийна оттадаь мемориальни памятник.

ЧТК—ТАСС сурт.

29 августа 35 шу дуз (1944 ш.) Словаке немецко-фашистски гӀаьрахошта духьала восстани хинна

ДӀАДАХАЧА ДЕНОЙ СИЙЛЕ ЙОВРГЬЯЦ

35 шу дьаьннад фашистски Германе оккупаци яьча Европа юкъмоттиге къаман социальни паргӀато бахьанце, у санна гоамача моастагӀа а цунна тӀехьа латтача йовсараша а духьала словацки халкъ гӀетта. Болхлой классен коммунистически партен хьалхленца словакийца къовсам дӀаболабир Словакерча клерикальни фашизмана, мюнхенски тийшача балха духьала, нийсхон общественно - политически строй оттаира тӀехьа бар уж. 29 август — восстани гӀетта ди хьагӀанхачалехьа Нитры яхача лоаман тха районе коммунистий - подпольщикий хьалхленца герз бе а делла къовсам дӀаболабе хьинаре кийчо еш яр. Тхона долчи новкъостала бахкача советски новкъосташа герз детта Ӏомадора тхо, партизански тӀема тактика йовзийтар. Царна хулаш хиннача вӀашагӀнхстараша а къамаьлаша а дикагӀа бовзийтар Советий Мохк, тха денал чӀоагӀдора.

Советски Эскаро еча турпален наступлене цу къовсаме тхоашта новкъостил дергдола, моастагӀчун дукха нийсаш шийна тӀадерадергдолга хоьра тхона.

Банска - Бистрица яхача городерча повстанчески радиостанце поэта Само Халупке лоозунг а хинна дӀастта «Мор го» (Тока цунна!) яха стихаш. Ӏойийшача, оаха советски новкъостацца оагӀох оагӀув а теха немецки фашисташтеи царна тӀехьа латтача йовсараштеи духьала тӀом дӀаболабир.

ТӀем тӀарчул дикагӀа новкъост мичахьа вовзаргва? Сийлахь - боккхача Октябрь мехкарча наьха Ӏалаьмате дика моральни тӀемеи овмалаш — цар денал, патриотизм, интернационализм, тха халкъа сий лар дайзар тхона. Тхона байзар тӀехьашкахьа баргбоаца, дог цӀена дола, вахар дукха деза, бакъда, котало бахьанцо вӀ дӀадала кийча бола нах. Царех дуккхаьбараш чешски словацкий шоай новкъосташца цхьана тха лаьттан тӀа бисар. Шоай цӀийцеи вахарцеи чӀоагӀдир Советски Союзеи Чехословакеи халкъашта юкъера доттагӀал. Тхона цӀакха а дицлургдац из сийлахь-доккха интернациональни доттагӀал.

Тха отрядашкеи группашкеи бар опыт йола советски партизански командираш.

Восстани гӀеттача районе самолеташца хьайоалайир 2-гӀа чехословацки фегара-десантни бригада. Советски командоване иштта тхона новкъостала яйтар 1-гӀа чехословацки къаьстта истребительни авиационни полк. гӀайттачарна делар герз, кхыбола тӀема кхоачам. Доарахой Советски Эскара госпиталашка дӀаккхухьийтилга вӀаштӀехьдаьккхар. А. Н. Асмолова, И. И. Скрипка, А. С. Егорова, В. А. Квитинске, дукха кхыболча партизански командирий цӀераш тха халкъа историена йовргйоацаш юкъеяхай. Царех дукхачарна тахан а вӀашагӀлеттаду тха.

Халача тӀема шерашка советски халкъаца тоссаденнача доттагӀӀенах паргӀатонни кортамукъалени. Тха Даьхе социалистически хьисапе толаме дегӀаккхувлара гаранти хиларах доккхал деш да тхо.

Елена ЛИВАЙЕВА,
Словаке Компарте ЦК Президиума член, словацки кхаллвиха Союза председатель, Словацки къаман восстане доакъошхо.
(АПН).

Братислава.

ПОЛИТИЧЕСКИ ОБОЗРЕВАТЕЛА ЗАМЕТКАШ

США: Азера «низа политика» кердача тайпара айялар

Дукха ха йоаццаш американски телевидене программаех цхьанне тӀа хьахьоккхаш яр Къилбаседа Каролина яхача штате «сиххача реагироване низаш» долаш дараш кийчдарах йола кхадраш. Уж мехказьтта а къийола ресурсаш а йоахача моттигашта тӀаккхоачилга Ӏалашдара. ХӀаьта иштта дунен цу е вокх районашка американски тӀахьожам оттабара дола наькха мехкашта чуахара низаш аьхха Персидски заливагара Тайжача океанага кхаччалца йолча моттиге США тӀема низаш шерра латтилга Ӏалашде лаьрхӀача глобальни стратеге элементех цаӀ мара яц.

США оборона министра Г. Брауна дувцачох, цу тайпара дола гӀулакхаш вокх дунено тӀаяца деза США «Вьетнаме хиннача чоенах меттаи йоласина хиларал», хӀаьта уж «хӀанз шоай вахара хьашташ лорадара тӀема низах пайда эца кийча хилар» дола тешал санна.

Дика ховш да американски доазошта мелла гаьна из яле а дунен из е вокх район Вашингтоно цхьаккха хӀама новкъа а доацаш шоай «вахара хьаштий сфере я» аьле дӀахайнадеш хилар.

Азех дийцача, белгалданкха мегаргда, долчча бесса лаьрхӀача, ставка оттаю американцаш бола моттиг шерьелга Пентагона клиентий хьисапе керда пачхьалкхенаш юкъеоилаттеи цхьан тайпара.

Хьалхарча дийнна иллюстраци юлургья Персидски заливе Индийски океана малхбузенгахьарча дакъеи масалца. Президента Картера сапатникех цхьанне «кризиса кур ба» аьнчад цунах, из Советски Союза кхерамеча уйлаша юкъа а юкъаш. Долчча бесса аьлча, укхаза хинна а яц я а яц Вашингтона меттала аьлча «советски кхерам тӀалатташ йола» цхьаккха а ситуаци. ХӀаьта а американски оагӀон цӀаьхха дог чӀаккхар Индийски океана тӀа леладу тӀема гӀулакхаш кӀезигдарах йолча СССР-ца переговорех. ХӀанз кхетадеш да гӀулакхаш цу тайпара хьовзадара бахьанаш. Пентагона дагадехад цига йолаш йолча США ВМС оперативни соединенел совгӀа цу районе керда немаш дахийта а, къыметтел цхьаькха керда 5-гӀа флот цига хьадарах дола дош оттаде а. Цунца цхьан сихдир ракетно-ядерни герз кхухьарий хьашта пайда эцилга дага а долаш Дьего-Гарсия яхача гӀайоен гӀара база юкъ тоалга. Индийски океана Малхбоалехьарча дакъа тӀа кхы а чӀоагӀагӀа хоьуш я австралийски контингента тӀарча тӀема базех пайда эцилга шердара даькъера американски ставка.

Активизаци еш латтача «тӀема ловзаршта» кхьдола мехкаш юкъеозара США чӀоагӀагӀа теркам тӀабохийташ хиларах дийцача къаьстта хоалуш да Гаьнарча Малхбоалера масал. Вашингтон тӀагӀерташ хилар бахьан долаш Японе герз дӀахо алсамдоалаш латт. Решени яьй Къулбехьен Корея территоретӀа американски бӀу арабоаккхилга юхасоцаде аьнна. Цун шин фактана юкъера бувзам гучабаьлар японски къаман оборона Управлене директор Г. Ямасита цу мехка вахачул тӀехьагӀа. Дувцар да, Японерей Къулбехьен Кореерей хоамаш деча бесса, «Японии Азерча американски оборона системана кхы а кӀоартагӀа чухкари» США, Японии, Къулбахьен Корея юкъе а йолаш йола кхаь оагӀон системахьаьре тӀаухийтача тӀема низашта интегрировани ярм.

Цунца цхьана Вашингтоне раьза а болаш ладувгӀаш ба «Вьетнама керда урок ялаеза» яхаш Пекине деттача цӀогӀошка. ХӀанзалехьа а Ӏалаьмате дукха городаши юрташи хӀаланъяь кхоь колониальни тӀоми агрессии техача мехка адресах цу тайпа къамаьлаш а деш «китайски пена» тӀехьашка герзашка кхуйзаш хилар кхы чӀоагӀагӀа хила йиш йоацаш Индокитай дерригача халкъашта Ӏалаьмате доккха зе даь Къулбехьен-Малхбоален Азе дукха хьайоцаш шоаш баь бӀехи тӀом фуннагӀа даь а дунена бацбалийта гӀертача США-на ма эшшари да. ШоллагӀча оагӀорахьара. Вьетнама, Лаоса, Кампучена духьалара «психологически тӀом» цигаза бокъонца болча «бӀайхача» тӀема йистте дӀатӀауттача хана, дукхьал цу тайпарча довна тӀарча къамаьлийи кхерам тӀатувсареи атмосфере (мел мах болаш да США 7-гӀа флот Индокитаера «удача наха гӀо дара» операцена юкъе данъа лапа дахийтар!) дукхагӀа хьахул Азерча стабильностах къамаш мукъадовларан духьаларча кердача тӀема-политически комбинацей инициатораша эшаш йола шансаш.

Персидски заливагара гаьнарча малхбоален меридианашка кхаччалца йолча Ӏалаьмате йоккхача ара империализма цӀаьхка а кийчду халкъашта моцагӀе а дӀадаьннача низашца деча цкъаза ши-шийна тохара хьисапе ставка йолча ловзарашта карабеккараша дола хьал.

С. ЕГОРОВ.
(АПН).

IАЛАМ—АДАМЛЕН РУЗКЪА

КХЫЧАХЬАРА ХЬАТIАДОАЛАДАЬД

Вай республикe чарахьал де мегаргдолча хи Iамашка дахьа тоххамаша хьахьеккад. оалейн бIевнийн дьалашна диллача ондатраш чулелаяра уж аьттув болаш хилар. хIаьта ондатраш цар чу яц. Масала, 1952 шерагара 1958 шерага кхаччалца Дагестански АССР-ера вай республике хьал а ена Шелковской, Наурски, Гудермесски, Грозненски районий Iамашка чухийцаяр уж. Оамхарилгаш дика дIатардевчадар, дийбадар. хIаьта 1969 шерале 3 эзарнета дIакховчаш ондатрий цIокилгаш кийчъьаьр. Цу тайпара чарахьал деча вай республикерча моттигашка ондатраш лела вьлар.

Вай республикера ондатраш 1972 шера денз аIеэитьеннай, кхы дукхагIа хулаш а яц. Охотнадзорайа дагe а ца боалаш Наурски районa Тийрка йистанарча хишка 1972—1974 шерашка мелиоративни балхаш дар бихьаш долаш цу районера шеньанна дIальлар ондатраш. Шелковской районета «Буцарьа яха Iам тесса битар, цу чура хий юкь-юкъе талхиш хилар, ондатрана эца вахара хьалаш тоадара тIадерздаьа биотехническ гIулакхаш вIалла ца хилар бихьаш долаш хи чу лела цицхолг из болашагIа а хинка цу чура араккессай ондатра. Цудукха унх массехк шера вIалла кийч а яц вай республике ондатри цIокилгаш.

1953 шера Советски, Урус Мартановски, Ачхой - Мартановски районий лоамашкара хьуваш технагун тIехьагIа гучидаьнваД массаэрьяр санна йолча вай а лоаллахарча республикай а хьунашка бIарашдуарг йолаш а цIанкха хиша а ца хилар.

Цудукха 1953—1959 шерашка Алтайски края Рубцовски районера самолеташ ца хьал а ена Урус-Мартановски районерча Рошни-Чу ахача моттиге дIахийцар из. Шозза спараш ерригаш а 168 я. БIарашдуарг хьаIемар, йийбар, цудукха хIана нагахьа хьу яц лоамашка бIарашдуарг чу боалаш. хIаьта а, цхьанна метте баша дукха яц уж. КIезига хилара бахьанаш хIана а техкадац.

1951 шера Къилбаседа-ХIирий АССР Пригородни районерча ГIалме чу хийцар американски норка. Из хьаlемар, дика йийбар, цуна оагIув болча вай республика районашка Назрановски Сунженски районашка, Надтеречни Наурски районашкарга Тийрнаца Iоьржар. 1969 шерага кхаччалца Надтеречни Наурски районашка ондатрашта уттаньча боцгашка чулелхар уж. хIаьта 1969 шера дена уж мелдай ховш яц. Цун цIоввлг чIоагIа дика я. цхьабакъда уж кIезига хиларах царна чарахьал делга вай республике чIоагIа дийхкад.

1934 шера Гаьнарча Малхбоалехьара -хье а ена Дагестански АССР-е дIахийдар уссурийски енот. Сийлаль - боккха Дай-мехкан тIом чакхбаьниячул тIехьагIа уссурийски енотo вай республика шоьрашта арарча, юкь-юкъе хьун кIотарган агIача арарча лоамашта юхерча вай республикa Iамаштен ушалашцен юхе гIоллара тоьна йоккха моттиг дIилаьцар. Цхьабакъди из массаза а массе метте а кIезига хиннай. Енота кепарча жIаьле даьхе а Гаьнара Малхбоаьле. БIаьха чо а болаш безача мехьа бекх лу цо. Къоргашка деб. Цар юъ дехкий кепара сидоазла хIамаш, шолкьаш, хетий пхлхазараш, цар фуаш, массе тайпара ниха сом а хомр о. Керттера цар моастигIий боралой я. Вай республике хIара шера 200 цIокилг кийчъю цар.

Енот-полоскун эггара хьалхара Советски Союзе 1929 шера енай. Еноташ сихха еба йолаеннай, тIаннха дIадоха лаьржай. Вай республика Шелковской районa Тийрка чура дIадаьржача хи тIарча хьунашка 1967 шера бIаргайннай енот-полоскун. Цун даьхе — Къилбаседа Америка къулбеэхьара провинцеш. БIаьха чо а болаш, геттара чIоагIа, дика цIокилг лу цо. Къаьнача сомача тенех йоахкача къоргашка еб. Цо я юь дехкий кепара хIамаш, цхьадергаш. чоапилгаш, кхатий оалхазараш, сом. ТIехьатIайоагIача хана Нохч-ГIалгIай АССР ерригача тIьадача хьунашка гIолла дIаярна езаш я енот-полоскун. ХIанз вай республикe цунна чарахьал дайтац.

1969 шера Нохч-ГIалгIай АССР лоаман хьунашка юха йолае лаьрхIар зубр. 1970 шерагаре 1975 шерага кхаччалца вай республике йоалайир 48 зубр. Кортамукъа дIахийдар уж Первомайски Сунженски хьунашка. 1970—1971 шерашка Къилбаседа - ХIирий АССР хьунашка гIолла дIа а нийна, вай территореца оагIув болча цар заповедника чу дахад 9 акха бежан. хIаьта царех наI — уст наькъа болаш Iоккхийтта тIехьалкара воронш а кагьаь беннаб.

1970 шерагара 1971 шера 1 апреле кхаччалца 8 зубр енийй. царех 5 етти 3 бугIея. Уж йовра бахьанаш ерац да: 2 зубр маьженаш кагьаь енийй, цаI — пневмонех, хIаьта вож юхейиса 5 зубр пех мех эхинококоз лаа лазар кхетерах сейй.

ХIанз Нохч - ГIалгIай пачахьалкхен комплексни заказника территоре тIа да 19 зубрах латта Iуд, царех 6 етт ба, 5 — уст, керда Iодаь 8 хьайба да.

Керттерча даьнъе Фортанан Эсай юкъерча Дзепитидукъа къилбаседехьарча боцен ГIалгIай-Лукъ тIом делаю зубраш. Из моттиг чIоагIа аьттув болаш я царна, къаьстта а Iан замалахьа, даьйи попеи, ихьайолча кхача гаьийй а ховха тикьоронгаш массе тайпара баьаш я царна да. йийна кхи бийсаш яхеи дика моттигаш я.

Е. УДАЛОВ,
НГIАССР Министрий Советерча госохотинспекце воккхагIвола охотовед.

ДАРБАН БАЬЦОВГIАШ

Вай мехкарча хьунашка, кхаш дукха баьцовгIаш и медицински промышленноста чIоагIа эшаш. Геттара дукха арахецича мохкаех 50 процент баьцовгIай бийдалах кийчъяь я Российски Федераце йолча заготовительни пункташи хIара шера гулъю медицински промышленноста лаьркIа а экспорте ахийта а 90 совгIа тайп-тайпара баьцовгIаш.

Укх шера ВЛКСМ обкомо, распотребсоюзо, просвещени министерстви дарбан йола баьцовгIаш гулъяра конкурс кхайкхийи. Конкурса дакъа лоацаш ба вай республикерa комсомольцаш, пионераш, дешархой. Яхьи котбаьнинарашта вай мехка дикагIа йолча «Артек», «Орленок» яхача пионерски лагерашка баха путевкаш, мах бола премеш, сийлен грамоташ лургья.

Дарбан йола баьцовгIаш гульеча хIара шера дика дакъа лоацаш ба Грозненски района Ильински юкъерча школа дешархой. Дукхача шерашка из лоархIаме гIулакх чакхдоаккхача кулгалдеш я цу школа завуч Луценко Любовь Павловна. Пхи шу да уж республика дарбан баьцовгIаш гульяра хьалхара моттиг дIа ца хецаш хьебоагIа. Хьалхара моттиг яьккхача цу школа бераш коллектива совгIа ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома Сийлен грамотех 300 сом ахчан премии елар.

1978 шера вай республике 17 тонн дарбан баьцовгIаш 30 тонн хьуна соми гулдьбар. Царех 5 тонни 414 килограмми ландыш гулдаьр Ильински юкъера школа яр. Цул совгIа цу школа дешархоша Петропавловскерча аптеке чабрец яхача дарбан баьцовгIа 117 килограмм дIачуелар. Бераша преми эцарал совгIа, цоаш дIачуенначa бийдалах 726 сом ахча йийпар.

Укх шера Ильинскерча школерча дешархоша республикерча заготовительни пункте хIанзале 7 тонн совгIа ландыша лорди 180 килограмм чабреци дIачуеннай.

Ю. БАЗГИЕВ,
Iалам лорадара Грозненски районии общества Совета бехкткхаме секретарь.

КУЙБЫШЕВ. Юкъерча Волгерча района гонахьарча средах комплексни пайда эца рен из лораяран деташ, хаддаьа теркама юкъмоттиге лоаттаду Куйбышевски гигиена НИИ Iилмахоша. Iилмахоша тийнна предложенеш балха юкъейоаздар повеньостал даьа сийрдаь-доккхача эрсий хин бассейнерча дукхача предприятешка гонахьара средо тове.

Института балха тIехь керда лостам хиина дIаэттад цу бола моттигаш хьалъеча гигиена деташ къестаделга. Институто отталаь лаьрхIа карташ балха юкъедоаладарах пайда баргба кхоанеп городаш хьалъяра генеральни планаш кийчъеча.

НИИ специалисташа айхха бувзам лоаттабу предприятешкарча Iилам лорадара отделашца, йоккхача промышленни комплексашкара санитарии хьал тоадара рекомендаши кийчъю.

СУРТА ТIА: Куйбышевски мехкдаьтта чакхдоахачи завода Iалам лорадара служба лаборанташ Пешкова Ольгеи Козлов Раисаи гигиена НИИ лаборатори заведующиеца Дьячков Вячеславаца производства цхьан участке.

Ю. Белозерова сурт.
ТАСС фотохроника.

ГIУЛАКХ ТЕССА ДИТАЧА...

РЕЙД

Назранера культпросветучрежденеш Iаь болх бе мишта кийчъеннай хьожаш хилар укх денoшка «Сердало» газета рейдови бригада.

Рейд дIайолалалехьа цу гIулакха хаттар дир оаха Назрановски района культотдела заведующега Аушев Мусайга.

— БIаьсти ялалехьа дукха хьалхагIа доладелар тхо хьатIадоагIача Iана кийчо е. Эттара чIоагIагIа оаха бIу къожабеш хинар дар цхьадолча клубай цIеноштa капитальни ремонт е езаш хилар, — яхаш дуац цо. — Пхьилекъонгий - Юрта, клуб хьалтьаь дукха ха еце а, чIоагIа тишъеннаяр из, хIана аьлча, из хьалъеча хана гIиштлонхоша башха теркам тIа ца бохийташ ледара яь хилларах. Массанахьара ладар чуухаш, пайдана боацаш бар тхов. ТIаккха цу чу шиъ библиотека я. Цар ерригаш фонд я массайта эзар книжка. Уж книжкаш, музыкальни инструменташ толхаеш латтар Iочуухача ладаро. Уйнаш дохнеденнар. Тоьал ремонт еш къахьега дезаш дар кхыйолча клубий цIеноев а. Ремонт е езаш дар района культура ЦIа, Джейрахьара, Аьли - Юртара клубаш, библиотекаш, иштта кхыдраш а. Цудукха оаха хиннахьа сметаш а оттаьь, ремонтно - гIиштлой управленеца договор дир уш деррига балхаш цар хьадергдолаш. Договор де ма атта хиннадар тхона, ремонт дIайолаелча тхога дIалла гIишлой материалаш ца хиина мара.

— Культура министерства разнарядках дIахо дуац Аушева. — тхона хьадоьль материалаш Нохч - ГIалгIай АССР снабжени сбытеи управлене складашкара тхога хьакхоачаш яц. Дизза ши шу дIадаьннад цигара хIама дaа вахача, яц яхаш латта. Укх шера тхо лар, района ткоашта хьожальча разнарядках цигара 30 кубометр ардаьаш, 20 кубометр гаргга герга хьун 8 тонн цементи, иштта кхыйола гIишлой материалаши хьаэца езаш. Ах шера дийлар со цу разнарядках хьаьнша йола цу управленера распоряжени кисa а елла Сунженски филиале ухаш. Массайолча хана сона хьалущ хиила жоп дар, цхьаккха хIама яц яхаш. Юххера о ах шу даьнча сога аьлар е распоряжени къаеннай кеодаяр а аьни Юхавахо вийзар са кха а Грозне цу управлене керттера хьаьнмаш болча. Цига директора заместитель волча В. И. Першинов массе, йолча хана санна дукха духьале йоацаш лойир керда распоряжени, хьалхагIа хиннчул итт кубометр хьу кIезигаIа а къаьеш. Цул тIехьагIа цаI бутт кхы а баьниаб шолгIа йола распоряжени киса а елла со Орджоникидзевски станице хьал-Iо ухаш лела. ХIаьта цигара хьая хIама як. Тхона цо мара къаьча районашкарча отделашта а яц цу управлене дIалуш гIишлой материалаш. ДIахо йодача хана снабжене гIулакх иштта ледара хуле тхо хIама хьаде йиш йолаш хургдац.

Иштта во снабжени йолга тхоаш а ховш дар тхо. ХIаьта а хеталу: шийх ханнахьа клубаш, библиотекаш йолча моттигашкара юрта Советаш, клубай директораш шоай хаяпахьа оарцагIа боале гIулакх дикагIа хили мегар, аьнна.

Эггара хьалхагIа тхо хилар Пхьилекъонгий - Юрта. Цигара клуб тоеш дукха балхаш даьц. Бихьаб керда тхов, хьаьйи керда сцена, киэгаш техад, басар хьекхад. Клуб юха а болх бе дIайолаенний. Ремонтни балхаш йистедаьнналале а, хоалуш да цхьадола кхоачамбоацараш. Коа дукха зоархIаш чьинай, цувзаш Iайнай, тишьеннай карт. Цу кхоачамбоацарий терко еш вац культура ЦIен директор Плиев Саварбик. Цига кхатилла кIора беннаб, хIаьта дахча доацаш да. Цу гIулакхашка ладийгIача ала йиш йолаш дац уккхаш Iана кийто дика лаь аьнна.

Ремонт дика ль йистельчай районерча культура ЦIен, гуш да цу гIулакха дика йоакхо ьаьта цун директора Картоев Iаде. ГIишлой материалаш йоацаш хила хиннадале а дика торо яьй ремонтниаша а культура ЦIен администраце а. Иштта ремонт яь Iана кийчо дина еш ба Джейрахьара, Доажкха - Юртара культбалхахой, городерча культура ЦIен директор Булгучев Махьмад.

Цхьайолча моттигашка Iана кийчо яра гIулакхаш ледара дел. Иштта из болх тесса битарех цаI ва IаьлийЮртара юртсовета председатель Сулыгов Хьажбикар. 1976 шера денз аварийна я аьнна дIакъайла латт цу юртара клуб. Клуба лаьрхIа хьайчийлла цига цIе уголок яр. Цун Iана кхоачо а кийчо а мишта яй хьайна аьнна тхо даха хIаьттача, тхона дайнар тамашийна хIама дар: цу чу хIанз ларек яр. Цу чу дохка аьнна хьалъоттадаь латтар метташ, йохкаш яр джинсови хачеш.

— «Ер фуд?» — аьнна хьаьттар оаха юртсовета председателага.

— Из ларек хьаелла кхы моттиг яцар са, — аьлар цо.

Сагага хаьтта, дийна хIама а доацаш цо чубахийтабар клуба балхахой а, царна меттел нахашкаш йохкараш Iо е ховшабаь. Ше даьча хIамовна башха шек волаш а вац.

Из хIама цуч вIаштIехьдаьннад КПСС ЦК «Идеологически, политико - кхетама болх дIахо а тоаберах» бола сонам арабаьнпатуж тIехьагIа. Из соцам цуи бовза а бовзий-хьогI, бийша а бийхьогI, аьнна хеталу.

Экажкъонгий - Юрта клуб яц. Цу юрта шиъ библиотека я: цаI берашта лаьрхIа я, вож — боккхийчарна. Лоацца аьлча, цу гIулакха теркам Iаьлий - Юртарча юртсовета председатела санна беш ва цигара Б. Б. Сапралиев а. Юрта сберкасса отделени хьаелла еза ма вьлийнге а, цо араккхайсар берий библиотекера книжкаш, шоай библиотекарь а тIехьа, нийцолгаши дахкилгаш хар а даьнна лаьттача аварийни, дукха хана денз саг чу ца Iеча цIеношка чулоькхар. Ше из гIулакх лелш цо хиттандар районерча цхьанна я кулгалхочунга. Сеша хоаттаргдар цо из, юртсовета председатель веший из?

Из санна юрта йоацши ледаьча гIулакхаша укх ах Iаьша болх хьабе йиш йоацаш йитай из берий библиотека. Цул совгIа, кхерам боацаш да уж книжкаш дехнаьвец цинхоли... даар.

Ше даьчоа дукха шек воацаш ва Сапралиев Баматгири.

— Сеина еза цхьан юрта шиъ библиотека, — боах цо, — дикагIа да цхьа библиотекеи, цхьа сберкассеи хилча. Сберкасса эшац оаха а яхаш. бакъда, дунен халкъанна юкъерча бера шера хIаьта а мегаргдоацаш гIулакх да Сапралиева леладар. Цу гIулакха цун жоп дала деззаргда, аьнна хеталу тхона.

Цу юртсоветий председателаша хIанз а башха кхетадаьйац идеологически болх тоабера КПСС ЦК соцамо хоадам болаш белгалдаьха гIулакхаш. Царех цаI да культучрежденей материальни база масса йолча хана дегIайоалае езлга, цар сеть шерьс езлга, цар идеологически, политико-кхетама болх лакхбар духьа.

Назранен районa культучрежденешца ремонтни балхаш дукхагIдараш чакхдаьннай, хIаьта юхедисараш сентябрь бутт хьалхулаш йистедаха жоп деннад районерча культпросветучрежденей кулгалхоша. Цхьабакъда, цу гIулакха царна тIо-новкьостал эш района кулгалхошкара.

«Сердало» газета рейдови бригада: А. МАШХОЕВ — Назранен района культура отдела инспектор; Т. МАЛЬСАГОВ — Назранен района культучреждешеша Iанга мишта кийчъеннд а хьожаш йолча комиссе член; А. САГОВ — тха соб. корр.

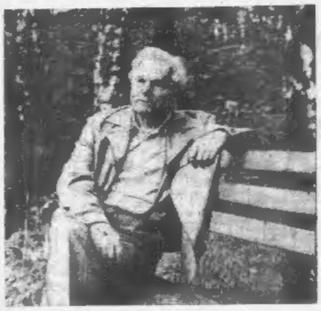

«Долгожданный» яха пьеса бахьан долаш СССР Пачхьалкхен преми яккхийта оттабьрашта юкъейоккхьаь драматург Салынский Афанасий.

Салынске драматурге хьахьокх вай заман истори. Дехале тема керттера яр я йоазонхочун яхоллаэс.

«Барабанщица», «Ялатя розаши», «ТIаьра юкъе дада кхертIолгаш», «Мария» яхараш санна йола пьесаш шерра йоазаш а дукха езаш а я. Цар тIа хьахьенхад къахьегамен тIеи тIеи низ яхбеш воацача вай заманхочун суртсибат.

В. Севостьянова сурт.
ТАСС фотохроника.

ГУЙРАН ЛОТЕРЕЯ

Нохч - ГIалгIай чеи городашкеи юрташкеи доккха доладаьд кхы тIа а (гуйрана) арахийцача РСФСР ахчан - хIамай лотерея билеташ. Цу лотерея тираж хургья 1979 шера 21—22 сентябре городе Пензе. Деррига арахийцача билетех 60 процент дараш кхаж боагIаргболаш да.

Кхажамашта юкъе хургья «Москвич-2140», «Жигули» ВАЗ-21011 яха 130 автомобиль, пхе маркх йола 540 мотоцикл, царна юкъе 1745 сом доаккха «Урал», уллув чарх йоалла «ИЖ-Юпитер-3К-01» яха мотоциклаш а йолаш, хIаьта иштта 360 телевизор, 900 тайп-тайпара радиоприемник. Дукхахьешка кхоачаргья магнитофонаш, электрофонаш, кинокамераш, фотоаппараташ, «Полет», «Заря», «Чайка» яха маIача наьхен кхалнаьхеи пхьарсех доахкаду сахьаташ, электрически самовараш, баракъаш тега, баракъаш дутта машинаш, спортивни тхан костюмаш, петарацхаралаш, фабрике даь кIувсаш, кхаж боагIаргболаш эггара хьалха цу тираже йихьай бос бола телевизораш, «Электроника» яха пхьарсех доахкаду сахьаташ, кхалнаьха зонташ, вахаре эшаш дола кхы тайпа товараш, хIаьта иштта доагIаргда 500, 250, 200, 100 сом боарам болаш а кхы кIезигагIа а ахчан кхажамаш.

Укх шера хьалхарча ах шера вай республике бахача наха лотереях кхаж бена алхха ахча мийцад 235 эзар сом. Цул совгIа дукхача хIамашта а даьккад цар кхажамаш, цу даьнъе «Москвич-2140» яха 4 автомобили «Жигули» ВАЗ-21011 яха 3 автомобили а йолаш.

Гуйрана арахийцача ахчан-хIамай лотерея тиражах ловзадергда 6 миллиони 300 эзари хIамайи ахчани кхажамаш, дерригаш а лаьрхIача 10 миллиони 800 эзари сомаш боарам болаш.

Пианино, телевизораш, холодильникаш билетах кхаж бенараша дIатерган республикa городашкеи районий центрашкеи моттигерча торговле организацешка, хIаьта автомобилаш — город Грознерча горпромторга № 7 йолча тика чу.

Кхы тIа арахийцачо (гуйранорча) ахчанхIамай лотерея билеташ дохкаш да сберегательни кассашки, тикашка, бувзама предприятешка, «Союзпечата» киоскашка, театрий, кинотеатрий, вокзалий кассашка.

С. СМАГИН,
СССР Гострудсберкассай Нохч - ГIалгIай республиканск управлене воккхагIвола инспектор.

Сунженски районерча Шеча Эскара шIераIча пол-хозе дукха доярр... каш ба. Хьинаре къахьегна па Iеш, самукъа ха дIаяхьа а хов царна. Царех ба Курноева Люба, Евлоева Лемка, кхыбараш. Балха юкъе мукъа ха нийсъелча Любас бе болл пандар. Фермай коа гIолла ека йолалу вайнахьа ишараш. Цу сахьате хьагуллу вож доиркаш, даха долалу иллеш. МоллагIча цкъанне шIогIа тох: «Халхара йиш» — ыле. Дохадь дIадохийташ санна озаду Любас пандара лакаш, дIакхийде фатана меттел ведар хьа а ийце фата тоха отт Х. Калимагова. Ара гIолла дIаярж хилхара ловзе оаз. Цхьанхьа латта ца могаш, шеши халха болалу къоначун когаш. Иштта хьинаре къахьегаш, самукъне салоIаш ха дIахьо укказа доиркаша.

Т. ЭДУАРДОВ.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) ферма повар М. К. Сафонова, доиркаш — Л. И. Ажигова, З. З. Алисултанова, пандар лоьйхар Л. Куртоева, фатанча — Х. Калиматова.

Автора сурт.

Редактора заместитель
М. М. ХАМХОЕВ.

«СОЮЗПЕЧАТЬ» РЕСПУБЛИКАНСКИ АГЕНТСТВА

республике бахача нахега дIахойт, 1980 шера газеташи журналаши лэдайтилга 1979 шера 1-ча сентябре дIадолалуш хилар. Газеташи журналаши лэдайта йиш я «Союзпечать» агентствашка, отделенешка, бувзама отделенешка, болх беча моттигашкарча общественни распространителашка гIолла.

«Союзпечать» республикански агентство.

ТЕЛЕВИДЕНИ

28 АВГУСТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.05 — «Орленок» яхача телестуде концертни зал.
9.30 — «Тушете беж Iуй». Телевизионни дукхасерийни художественни фильм. Хьалхарий сери.
10.55 — «Дийнача хIамай дунен тIа». Йистельча — керладараш.
14.30 — Керладараш.
14.50 — «Коьсий гайпалгах йола баллада» яха телевизионни документальни фильм.
15.15 — «Телестадион».
16.00 — «Хьехнича» яха телевизионни журнал.
16.30 — «Мух бола петIуъ» яхача берашта йолча телевизионни спектакла премьера. Автор — В. Крапивин. ШолагIа дакъа.
18.00 — «Iилман вахар».
18.30 — Мультфильм.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — СССР-а Министрий Совета къахьегамаи социальни дешанитей йолча Госкомитета Председатела заместителаца Л. А. Костинаца ль беседа.
19.15 — Хоккейх йолча Европейски чемпионий кубок. КхоалагIа период. ЦСКА (СССР) — «ЭССЕТ» (город Шори, Финлянди). Австрера передача.
20.00 — Футболах йола СССР-а чемпионат. «Динамо» (Киев) — «Динамо» (Минск). ШолагIа тайм. Киевера трансляци.
21.00 — «Ха».
21.35 — Советски кино 60 шу кхачара хетаь СССР-а Пачхьалкхен Академически Доккхача театрера сайре. Перерывах «Тахан дунен тIа» яха информационни выпуск).

II ПРОГРАММА

17.15 — «ГIишлой хьалхьечара бригадин поэрия» яха документальни фильм.
17.35 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала).
17.50 — Хьоьи хетар. «Цхьан йартаца».
18.20 — «Нохч- ГIалгIайну гIолла». Информационни программа (эрсий а гIалгIай а меттала).
18.40 — Фильм.
18.45 — Доакъараш, цIаькказа а доакъараш». Обозрени.
19.00 — Доакъараш кийчдарах йолча месячника доакъошхошта йола концерт. (нохчий меттала).
19.30 — «Теремок» яха зIамигача берашта йола передача.
20.15 — «Бера дунен халкъашта юкъерча шерага. «КоккагIйерашта йола контрольни». ЯккагIа передача.
20.15 — «Шеоле Iоматбу» яха документальни фильм.
21.00 — «Художникаx йола дувцараш».
21.40 — «Къилбаседера вансолни» яха художественни фильм.

РАДИО

28 АВГУСТ

6.30 — Юртара Iуйре - (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газеткий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Аьмараш (эрсий меттала).
8.15 — Передачай программа.
8.25 — Хоамаш.
8.35 — Пашкин «Нохчий фантази» (гIалгIай меттала).
8.45 — «Парторганизацешкара отчеташи хоржамаши» (эрсий меттала).
9.15 — «Тхога язлу» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программеи хьоттамах бола хоамаи (эрсий меттала).
16.01 — Социализма мехкашка. «ШоллагIа къахьинар». Беседа (гIалгIай меттала).

Тахан республике гIоллеи Грозней кIезиг - дукха морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух хьекхаш хилеи фегара температура республике 30°—35, Грозне 32—34 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хувцалуш морзаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегарa температура буйсана — 15—20, дийнахьа 26—31 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ГТО ЯХЬАШКА

24 — 26 августе Грозне чакхъьялар «Комсомольская правда» яхача газетеи «Россе спортивни вахар» яхача журналеи призаш лэара ГТО комплекса многоборье финальни спортивни яхьаш. Цига дакъа лоацаш яр Надтеречни, Ачхой - Мартановски, Шалински, Гудермесски, Шелковской, Сунженски районий «Спартак», «Урожай», «Труд» яхача ДСО-и командаш. Цига гулденнар 110 спортсмен вар. Укх хьасерча яхьашка къовсалуш бар уж малокалиберни топ кхоссача, бургаш гранаташ тоссача, 60 100 метр гахьа удача 50, 100 метр нек деча, цаьрел совгIа, маIа мах 3 км, 1 км, 800 метри, кхалнах 300 метри бовдача йигача атлетика кроссах.

Юрташкарча районашта юкъе хиннача яхьашка хьалхара моттиг дьккхар Шелковской района спортсменаша, шоллагIа моттиг — Гудермесерчар, кхоалагIа моттиг — Надтеречни района команда. ХIаьта ДСО командий юкъера дIанийсъелар: «Спартак» «Урожай», «Труд».

Цу яхьашка дакъа лоацаш хиннача къаьнт къаьстта спортсменаша а дика толамаш даьхар. Хьалхарча ступеней яхьашка даьнчеи бераштa юкъе хьалхара моттиг Блудов Олега яьккхар, хIаьта шоллагIча ступене къовсабеннчарна юкъе из моттиг яьккхар Икаев Олега. Уж шаккхе а Грознерча Ленински района команда яхкадаш ба. КхоалагIча ступене кхалнахах кхелетарашта юкъе хьалхара моттиг яьккхар «Спартака» янихлахна — Залуляк Натальяси Ихадаев Iалихани.

4-ча ступене чемпиона цIи яьккхар Шелковскерча республике къахьагIа болча спортсменашта юкъе волча Крыловский Александра, «Трудерча» Кищенко Александра. Цу ступенех кхалнаха юкъе хьалхара приз елар «Спартакерча» Пантелеева Людмилаиеи Стебелецкая Лидиянен.

Эггара къаьнагIа болча спортсменаша дакъа лоацача шоллагIча ступене хьалхара моттиг дIанийсъелар «Труде» спортсмен Родин Анатолий.

Цу яхьашка котбаьнинарашта делар Нохч - ГIалгIай АССР спорткомитета дипломаши, ВЛКСМ ЦК медалаши, памятни призаши.

Укхаза дикагIа толамаш даьха спортсменаш хургба 8—10 сентябре городе Белгороде хургйолча РСФСР территориальни чемпионате дакъа лоацаш.

А. БЕК,

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителa — 9-24-03; бехктохкана секретаря — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностей транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехаташ — 9-24-07; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттен денoшка

СФ05232. «Грозненский рабочий» издательстви типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5170.